

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

**ANALÝZA PŘEDŠKOLNÍ PŘÍPRAVY VE VYBRANÝCH
MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH NA ZÁKLADĚ ORIENTAČNÍHO
MAPOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI PRACOVNÍKEM
PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ PORADNY**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zuzana Holubjaková

Předškolní a mimoškolní pedagogika, obor Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: Mgr. Pavla Soukupová, Ph.D.

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 28. března 2019

.....
vlastnoruční podpis

Touto cestou bych ráda poděkovala Mgr. Pavle Soukupové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, cenné rady a připomínky při jejím vypracování. Zároveň bych chtěla poděkovat své rodině za podporu, kterou mi poskytla po celou dobu studia.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	3
ÚVOD	4
1 ŠKOLNÍ ZRALOST A ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST	5
1.1 DEFINICE ŠKOLNÍ ZRALOSTI A ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOSTI	5
1.2 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI MOTORIKY, GRAFOMOTORIKY, KRESBY A ÚCHOPU TUŽKY	6
1.3 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI ŘEČOVÝCH SCHOPNOSTÍ	7
1.3.1 Foneticko-morfologická rovina.....	8
1.3.2 Morfologicko-syntaktická rovina.....	9
1.3.3 Lexikálně-sémantická rovina	9
1.3.4 Pragmatická rovina	9
1.4 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI ZRAKOVÉHO VNÍMÁNÍ A PAMĚTI	10
1.4.1 Vývojové škály zrakového vnímání.....	10
1.5 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI SLUCHOVÉHO VNÍMÁNÍ A PAMĚTI	12
1.6 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI VNÍMÁNÍ PROSTORU A ČASU	13
1.7 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI ZÁKLADNÍCH MATEMATICKÝCH PŘEDSTAV	14
1.8 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI SOCIÁLNÍCH KOMPETENCÍ	14
2 ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ.....	16
2.1 PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ PORADNA.....	16
2.1.1 Standartní služby PPP	17
2.1.2 Nadstandartní služby PPP	19
3 ORIENTAČNÍ MAPOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI.....	22
3.1 TEST POSTAVY	23
3.2 TEST HVĚZD A VLN.....	23
3.3 PRACOVNÍ LIST – PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY.....	23
3.4 PRACOVNÍ LIST – ZRAKOVÉ ROZLIŠOVÁNÍ.....	23
3.5 PRACOVNÍ LIST – ZNALOST BAREV A GEOMETRICKÝCH TVARŮ.....	23
3.6 PRACOVNÍ LIST – POKRAČOVÁNÍ V ŘADĚ OBRÁZKŮ.....	24
3.7 VYHODNOCENÍ ORIENTAČNÍHO MAPOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI	24
4 ANALÝZA PŘEDŠKOLNÍ PŘÍPRAVY.....	25
4.1 CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	25
4.2 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO VZORKU	25
4.3 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A PŘEDPOKLADY	26
4.4 SBĚR A VYHODNOCENÍ DAT	26
4.4.1 Výsledky v oblasti zrakového vnímání.....	27
4.4.2 Výsledky v oblasti grafomotoriky	29
4.4.3 Výsledky v oblasti řečových schopností.....	31
4.4.4 Výsledky v oblasti úchopu tužky.....	34
4.5 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ	36
5 DOPORUČENÍ PRO PEDAGOGICKOU PRAXI	37
5.1 NÁVRH ČINNOSTÍ PRO ROZVOJ ZRAKOVÉHO VNÍMÁNÍ.....	38
5.2 NÁVRH ČINNOSTÍ PRO ROZVOJ JEMNÉ MOTORIKY, GRAFOMOTORIKY A ÚCHOPU TUŽKY	39
5.3 NÁVRH ČINNOSTÍ PRO ROZVOJ ŘEČI.....	40
ZÁVĚR.....	41
RESUMÉ.....	43

SEZNAM LITERATURY	44
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	46
SEZNAM GRAFŮ	47
SEZNAM TABULEK	48
SEZNAM PŘÍLOH	49
PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

PPP – Pedagogicko – psychologická poradna

SPC – Speciálně pedagogické centrum

MŠ – Mateřská škola

Úvod

Tématem této bakalářské práce je analýza předškolní přípravy ve vybraných mateřských školách na základě orientačního mapování školní zralosti pracovníkem pedagogicko-psychologické poradny. S orientačním mapováním školní zralosti jsem se poprvé setkala na své pedagogické praxi. Tento způsob plošného šetření mne zaujal a inspiroval pro vypracování této práce. Chtěla jsem se dozvědět více informací o tomto šetření a zároveň o pedagogické přípravě předškolních dětí z mateřských škol v okolí mého bydliště.

V úvodních kapitolách bakalářské práce se čtenář seznámí s pojmy školní zralost a školní připravenost. V podkapitolách definujeme úroveň školní zralosti v oblasti motoriky, grafomotoriky, kresby a úchopu tužky, řečových schopností, zrakového vnímání a paměti, sluchového vnímání a paměti, vnímání prostoru a času, základních matematických představ a v oblasti sociálních kompetencí. Další kapitola o školských poradenských zařízeních je zaměřena především na charakteristiku pedagogicko-psychologické poradny a na služby nabízené poradnou. Následující kapitola je zaměřena na orientační mapování školní zralosti. Čtenář se seznámí s průběhem a obsahem testování, které zajišťuje pracovník pedagogicko-psychologické poradny.

Analytická část práce nejprve seznamuje čtenáře s cílem bakalářské práce, kterým je zjištění souvislostí mezi pedagogickými postupy podpory školní zralosti a připravenosti ve vybraných mateřských školách a výsledky orientačního mapování školní zralosti. Dále zde popisujeme metodologii výzkumného šetření, vlastní předpoklady a výzkumný vzorek, jímž je 93 testovaných dětí a 6 učitelek z vybraných mateřských škol. Následující kapitoly obsahují vyhodnocení dat získaných z orientačního mapování školní zralosti v roce 2018 a z dotazníkového šetření, které bylo určeno učitelkám testovaných dětí. Vlastnímu závěru práce předchází shrnutí výsledků výzkumného šetření, vyhodnocení předpokladů a doporučení pro pedagogickou praxi.

1 ŠKOLNÍ ZRALOST A ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST

Kapitola seznamuje čtenáře s pojmy školní zralost a školní připravenost. Dále poukazuje na úroveň školní zralosti v jednotlivých oblastech, které by mělo být u předškolního dítěte dosaženo před vstupem na základní školu.

1.1 DEFINICE ŠKOLNÍ ZRALOSTI A ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOSTI

Před nástupem dětí do základních škol se setkáváme s pojmy školní zralost a školní připravenost. Oba tyto termíny se mohou často zaměňovat, avšak každý z nich má svůj vlastní význam. Cílem posouzení školní zralosti i připravenosti je zjištění, zda je dítě dostatečně zralé a připravené na vstup do základní školy.

„Školní zralost můžeme definovat jako dosažení takového stupně vývoje (v oblasti fyzické, mentální, emocionálně – sociální), aby se dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně – vzdělávacího procesu.“ (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 2). Školní zralost je ve většině případech charakterizována jako stav dítěte, který zahrnuje jeho psychickou, zdravotní a sociální způsobilost ke vstupu do základní školy. Aby dítě bylo schopné zvládnout požadavky při plnění školní docházky, mělo by být zralé ve všech zmíněných oblastech. Mělo by dosáhnout určité řečové úrovně, pozornosti, myšlenkových operací i sociálních dovedností. Při předčasném nástupu nezralého dítěte do základní školy může dojít ke ztrátě sebedůvěry, k neurotizaci či regresi (Dandová a kol., 2018, s. 13).

Bednářová a Šmardová (2010, s. 2) uvádí, že: *„Školní připravenost v podstatě zahrnuje kompetence v oblasti kognitivní, emocionálně – sociální, pracovní a somatické, které dítě nabývá a rozvíjí učním, sociální zkušeností (zejména v MŠ)“*. Také bychom mohli školní připravenost definovat jako aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte ve všech oblastech, který je předpokladem pro bezproblémový nástup do základní školy a pro schopnost vzdělávat se, a to po stránce fyzické, duševní a sociální. O školní připravenosti hovoříme v souvislosti s vlivy vnějšího prostředí a výchovou, které působí na dítě předškolního věku (Bednářová a kol., 2017, s. 12).

Jucovičová a Žáčková (2014, s. 25) uvádí: *„Pojem školní zralost je tedy charakterizován spíše biologickým zráním organismu, školní připravenost je ovlivněna výchovou, učním a působením vlivů sociálního prostředí.“*

1.2 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI MOTORIKY, GRAFOMOTORIKY, KRESBY A ÚCHOPU TUŽKY

Úroveň motorických dovedností a schopností dítěte ovlivňuje jeho fyzickou zdatnost, výběr pohybových aktivit, v důsledku pohybové neobratnosti a začlenění do kolektivu jiných dětí. Při oslabené motorice nemusí dítě jevit zájem o společné aktivity s vrstevníky, což může vést až k odlišným způsobům chování, kdy dítě volí jiný způsob pro získání pozornosti. Motorika má vliv na vývoj jedince i po stránce zdravotní. Oslabení motoriky a špatné návyky z dětství se mohou promítnout do zdravotního stavu jedince po jeho celý život (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 7-8).

Úroveň grafomotoriky, jemné motoriky a vizuomotoriky patří mezi důležitá kritéria posuzování způsobilosti k zahájení školní docházky. Pro osvojování si dovednosti psaní má kreslení v předškolním věku velký význam. Samotná kresba nám poskytuje informace o celkové vývojové úrovni dítěte, o úrovni grafomotoriky, jemné motoriky, vizuomotoriky i zrakovém a prostorovém vnímání. Kresba může také sloužit jako komunikační prostředek i nástroj terapeutický (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 13).

Před zahájením školní docházky můžeme posuzovat formální (vedení čáry, její plynulost, jistota, přesnost, návaznost) i obsahové (bohatost, námětová různorodost) provedení kresby. Kresba postavy u předškolního dítěte by měla být proporcionálnější, jednotlivé části těla připojené a na správném místě. Lidská postava by měla být členěná na hlavu, trup, horní končetiny, které vycházejí z ramen a směřují do stran a dolní končetiny, které jsou umístěny blíže u sebe. Vlasy a obličejové detaily by měly být zřetelně vyznačeny, také bývá znázorněný krk (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 14-15).

V závislosti na psychomotorických funkcích se rozvíjí grafomotorika u předškolního dítěte. Vliv na ni má mentální vyspělost dítěte, paměť, pozornost, zrakové a prostorové vnímání i úroveň jemné a hrubé motoriky. Grafomotorické schopnosti dítěte výrazně ovlivňují dovednost psaní. Grafomotorická neobratnost způsobuje pomalé tempo psaní a potíže při psaní jednotlivých tvarů písmen. Písmo je neúhledné a nečitelné. Dítě poté koncentruje svoji pozornost na úhlednost, a tím se zvyšuje chybovost a snižuje pracovní tempo. Dítě předškolního věku, pokud je nevyzrálé v oblasti jemné motoriky a grafomotoriky, může být neobratné při sebeobsluze a každodenních činnostech, nevyhledává kreslení, malování, činnosti vyžadující obratnost a koordinaci jemných

pohybů, popřípadě je dokonce odmítá. Linie jeho kresby jsou vytlačené, kostrbaté a nejsou plynulé. Kresby odpovídají obsahově i formálně dítěti mladšího věku, jsou chudší a jednodušší (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 13).

Při práci s dětmi předškolního věku bychom měli neustále dbát na správné pracovní návyky při kreslení – držení těla, postavení paže, úchop psacího náčiní, uvolnění ruky a tlak na tužku. Již okolo třetího roku věku dítěte by měl být navozen špetkový úchop, při němž tužka leží na posledním článku prostředníku a shora ji přidržuje bříško ukazováku a palce. Malíček a prsteníček by měly být volně pokrčeny v dlani. Horní konec tužky směřuje do oblasti mezi ramenem a loktem. Ruka je v poměrně rovné linii, což zajišťuje její uvolněnost při psaní. Bolest ruky, křečovitý úchop a nadměrný tlak vzbuzují v dítěti nechuť kreslit i psát (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 7).

1.3 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI ŘEČOVÝCH SCHOPNOSTÍ

Řeč má velký význam pro vývoj dítěte a jeho fungování ve vzdělávacím zařízení. Ovlivňuje kvalitu poznávání, učení a rozvíjí myšlení dítěte. Slouží k utváření mezilidských vztahů, ke vzájemné komunikaci a ovlivňuje postavení dítěte ve skupině. Úroveň řeči je ovlivněna především motorikou, vnímáním a sociálním prostředím (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 25).

Dítě poznává okolní svět prostřednictvím hrubé a jemné motoriky, přičemž se samostatně pohybuje a dokáže manipulovat s předměty, experimentuje s nimi a zároveň vnímá. Tím, že má dítě schopnost vidět, slyšet, cítit a dotýkat se, získává informace a zkušenosti. Při opožděném vývoji hrubé či jemné motoriky často dochází k problémům v oblasti řeči (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 25).

Výraznou roli ve vývoji řeči má také sluchové a zrakové vnímání. Již od narození dítě rozeznává zvuky svého okolí, později začíná vyčleňovat zvuky mateřského jazyka, zkouší je napodobovat a chápe, že všechno má své pojmenování. První slova jsou úzce spojena se zrakovým vnímáním. Dítě nejdříve pojmenovává předměty, následně si dokáže daný předmět vybavit prostřednictvím slova. Oslabené sluchové a zrakové vnímání i narušený vývoj motoriky ovlivňuje rozvoj řeči (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 25).

Mezi vnější faktory ovlivňující vývoj řeči můžeme zařadit rodinu. Jedná se o sociokulturní úroveň rodiny, mluvní vzor a výchovný styl. Nevhodný výchovný styl (autoritativní,

trestající, ochranný) může způsobit pomalý rozvoj řečových schopností. Avšak i přemíra informací a nároků na řečový vývoj bez ohledu na vývojová specifika konkrétního dítěte může vést k neurotizaci, negativismu a vadám řeči. Rodiče by měli být vzorem pro své dítě svým chováním i řečovým projevem. Měli by si uvědomit, že dítě jim věnuje svoji pozornost, naslouchá jim a napodobuje verbální i neverbální komunikaci (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 25).

Dítě před vstupem do základní školy by mělo být schopné rozumět řeči při běžném hovoru, také chápat výklad i instrukce při zadávání činností a pochopit děj příběhu či pohádky. Mělo by mít přiměřenou slovní zásobu, užívat všechny slovní druhy a vyjadřovat se ve smysluplných větách a souvětích. Dítě by mělo umět vyjádřit svoje pocity, prožitky, převyprávět děj příběhu, vést dialog a umět naslouchat. Nemělo by se bát říci si o pomoc. Problémy s řečovými schopnostmi mohou také ovlivnit učení se číst a psát (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 26).

Při nevyzrálosti řeči u dítěte předškolního věku se můžeme setkat dokonce s nezájmem a vyhýbáním se jakékoli komunikaci, jelikož má dítě potíže s porozuměním. Také má malou slovní zásobu, užívá jednoduché věty, vynechává některé slovní druhy, je výrazně neobratné ve tvarosloví a větosloví a nedokáže se smysluplně vyjádřit. Lidé v jeho okolí mají problém s pochopením vyslovených informací, není mu dobře rozumět, nevyslovuje správně některé hlásky a hůře artikuluje. Dítě s řečovými obtížemi může mít problémy se zapamatováním si básniček, říkadla a písniček a nemusí jevit zájem o čtené pohádky (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 26).

Bednářová a Šmardová (2015, s. 29) ve své publikaci seznamují čtenáře s několika jazykovými rovinami, které utvářejí řečovou schopnost. Jedná se o foneticko-fonologickou, morfologicko-syntaktickou, lexikálně-sémantickou a pragmatickou rovinu.

1.3.1 FONETICKO-MORFOLOGICKÁ ROVINA

Foneticko-morfologická rovina zahrnuje sluchové rozlišování hlásek mateřského jazyka a artikulaci neboli výslovnost. Dítě postupně dokáže vyčlenit hlásky ze zvuků, které ho obklopují. Všechny hlásky umí dítě rozeznat až mezi šestým a osmým rokem života. Správná výslovnost je úzce spjata se sluchovým vnímáním, při němž dítě rozlišuje hlásky a rozliší správné či nesprávné znění určitého pojmu. Ve dvou až třech letech je dítě schopno řádné artikulace. Mezi nejjednodušší hlásky řadíme B, D, M, N, P, T. Obtížné

hlásky pro děti jsou například C, Č, R, Ř, S, Š, Z, Ž. Nesprávnou výslovnost některých hlásek považujeme do pěti let za fyziologickou, tedy běžnou. Od pěti do sedmi let se jedná o širší formu, prodlouženou fyziologickou, a je nutné zajistit dítěti odbornou péči pro nápravu výslovnosti. Po sedmém roce je malá šance, že se výslovnost upraví spontánně a logopedická péče je náročnější a méně úspěšná než v předškolním období (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 29).

1.3.2 MORFOLOGICKO-SYNTAKTICKÁ ROVINA

Tato rovina se týká užívání slovních druhů, tvarosloví (ohýbání slov – časování, skloňování) a tvoření vět (většosloví). Nejprve dítě užívá ve své mluvě podstatná jména, poté slovesa, přídavná jména, osobní zájmena, číslovky apod. Po čtvrtém roce by mělo dítě využívat ve svém mluveném projevu všechny slovní druhy. Neobratnosti v tvarosloví a většosloví považujeme do čtyř let za fyziologické. Pokud problémy setrvávají i později, může to signalizovat opoždění řečového či intelektuálního vývoje (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 29).

1.3.3 LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÁ ROVINA

Lexikálně-sémantická rovina zahrnuje pasivní slovník neboli porozumění řeči při každodenní komunikaci, chápání pokynů, výkladů či jiného sdělení. Rovněž sem zařazujeme aktivní slovník jako vyjadřovací či expresivní složku. Ta zahrnuje smysluplné pojmenování toho, jaké má dítě momentální emocionální prožitky, popis obrázků, situací, schopnost vyprávět, užívat slova nadřazená či podřazená, antonyma (protiklady), homonyma (slova souzvučná, ale různého významu) a synonyma (slova podobného významu) (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 26).

1.3.4 PRAGMATICKÁ ROVINA

Jedná se o užití řeči při sociálním kontaktu. Pragmatická rovina zahrnuje dovednost sdělit informaci či si o ni říci, vyjádřit pocity, prožitky či události. Dítě by mělo pomocí řeči dosáhnout svých cílů a tvořit dialog při sociální interakci. Součástí roviny je rovněž neverbální komunikace. Neverbální komunikace zahrnuje veškerou mimiku, haptiku, posturiku, gestikulaci a oční kontakt (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 26).

1.4 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI ZRAKOVÉHO VNÍMÁNÍ A PAMĚTI

Předpokladem pro zvládnutí čtení a psaní na základní škole je dobře rozvinuté zrakové vnímání. Aby se děti naučily správně číst, potřebují mít vyžralou schopnost zrakové analýzy a syntézy, zrakové paměti, záměrného vedení očních pohybů, vizuomotorické koordinace, rozlišování figury a pozadí i optické diferenciacce (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 37).

Již od útlého věku bychom se měli u dětí zaměřit na oční pohyby žádoucím směrem. Pro nastávajícího čtenáře nemusí být samozřejmostí pravidelný posun očí po řádku a fixace očí v uvedeném směru. Předškolní děti by měly mít již osvojené sledování textu odshora dolů a zleva doprava (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 14).

V souvislosti se zrakovým vnímáním můžeme zmínit také pojem zraková paměť. Významný vliv na myšlení dítěte má zapamatování si zrakově vnímaných objektů a jejich následné vybavení. Ve školním období tato schopnost umožní dětem zapamatovat si a následně si vybavit určité symboly (písmena, číslice) (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 14).

Při oslabení zrakového vnímání může u dítěte po nástupu do základní školy docházet k zaměňování písmen, číslic, operačních znaků v matematice, zrcadlení zejména velkých tiskacích písmen a ostatních grafických znaků. Dále může mít dítě problémy se zapamatováním si písmen, pomalejším tempem a chybovostí (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 15).

1.4.1 VÝVOJOVÉ ŠKÁLY ZRAKOVÉHO VNÍMÁNÍ

Při diagnostice zrakového vnímání u předškolních dětí bychom se měli zaměřit na několik oblastí – vnímání barev, zrakové rozlišování, vnímání figury a pozadí, vnímání části a celku, oční pohyby, zraková paměť. Díky tomuto rozdělení máme větší přehled při určování oblastí, které jsou rozvinuté a které naopak oslabeny. Poznání oslabených funkcí je pro nás východiskem k jejich následnému záměrnému rozvíjení. Nesmíme však opomenout, že jednotlivé funkce spolu souvisejí a podílejí se vzájemně na každé činnosti. Oslabení jedné oblasti se tedy promítá i do dalších oblastí (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 15).

Před vstupem do základní školy by mělo dítě umět přiřadit základní barvy ke konkrétním předmětům (barevné kostky, stavebnice, hračky apod.) a rozeznat stejně barevné předměty. Také by mělo dítě zvládnout jmenovanou barvu ukázat. Obtížnější je přiřazování a pojmenování odstínů barev (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 15).

Při práci se zrakovým rozlišováním by mělo dítě nejprve odlišit výrazněji jiný obrázek v řadě. Dále by mělo předškolní dítě zvládnout odlišit obrázek jiné velikosti. Dítě si nejprve prohlédne řadu stejných obrázků, poté určí menší či větší obrázek. Dítěti také můžeme předložit pracovní list, ve kterém bude odlišovat jiný obrázek v řadě, obrázek v řadě lišící se horizontální i vertikální polohou či detailem, shodné a neshodné dvojice lišící se detailem nebo bude vyhledávat dva či více shodných obrázků v řadě (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 15-16).

Co se týče figury a pozadí, dítě by mělo dokázat vyhledat známý předmět na obrázku, objekt podle předlohy a známý objekt na pozadí. Také by mělo umět odlišit dva překrývající se obrázky, vyhledat tvar na pozadí a sledovat linii mezi ostatními liniemi (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 15).

Dětské oči nejprve vnímají celek, až poté dílčí části. Avšak pro psaní, čtení a početní dovednosti je důležité vnímání celku i jeho jednotlivostí. Vnímání částí je důležité pro tzv. technické myšlení, matematiku, přičemž jsou jednotlivé části celku porovnávány a je určena shodnost či neshodnost (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 38). Předškolní dítě by mělo umět poskládat obrázek ze dvou, čtyř a několika částí, složit tvar z několika částí na předlohu a podle předlohy. Také by mělo zvládnout doplnit chybějící části v obrázku (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 17).

V předškolním věku je důležité, aby se dítě naučilo pozorovat obrázky zleva doprava. Je důležité sledovat postup dítěte při vypracovávání zadaných úkolů, zda postupuje po směru zleva doprava, jestli řeší grafomotorická cvičení v řadě či začíná kreslit vlevo (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 38-39). Předškolní dítě by mělo dokázat zleva doprava pojmenovat objekty a vyhledat daný předmět ve skupině (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 18).

Jak již bylo zmíněno, zraková paměť je předpokladem pro učení, při němž si dítě dokáže pamatovat a vybavovat určité symboly. Dle vývojové škály si dítě kolem čtvrtého roku

života dokáže zapamatovat tři předměty a pozná, který chybí, následně si dokáže zapamatovat tři obrázky a rozeznat, který obrázek chybí. V pěti letech si dítě umí zapamatovat přibližně tři ze šesti obrázků a pozná viděné obrázky. V předškolním věku dítě umístí obrázek na stejnou předchozí pozici (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 18).

1.5 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI SLUCHOVÉHO VNÍMÁNÍ A PAMĚTI

Sluch výrazně ovlivňuje rozvoj řeči i myšlení. Je jedním z hlavních prostředků komunikace. Sluchové vnímání můžeme rozdělit do několika oblastí – sluchová diferenciacce, figura a pozadí, naslouchání, sluchová paměť, sluchová analýza a syntéza a vnímání rytmu. Jednotlivé oblasti se vzájemně prolínají a některé schopnosti či dovednosti můžeme zařadit do více oblastí (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 40-43).

Sluchová diferenciacce je důležitá pro vývoj řeči, výslovnost, psaní a čtení. Aby dítě správně vyslovovalo hlásky, musí umět odlišit měkké a tvrdé souhlásky, znělé a neznělé souhlásky, krátké a dlouhé samohlásky a sykavky. Pokud bude dítě hlásky rozlišovat špatně, projeví se to na chybovosti v psaní i čtení (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 31).

Předškolní dítě by mělo být rovněž schopné zaměřovat svoji pozornost a vyčleňovat zvuky z pozadí. Čím je na pozadí více zvuků či hluku, tím hůře jsme schopni zaměřit svoji pozornost na požadované sluchové vjemy (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 40).

Na základní škole dítě potřebuje umět naslouchat pokynům učitele a porozumět jeho instrukcím. Pro zvládnutí těchto požadavků by mělo předškolní dítě umět pozorně vyslechnout příběh a převyprávět ho, reagovat na sluchový podnět a naslouchat druhým. Tím dítě rozvíjí porozumění, pochopení, pozornost a soustředěnost. Pokud je jeho schopnost naslouchat oslabená, může dítě jevit nezáměr o čtené pohádky a vyprávění. Také může mít obtíže s nasloucháním pokynů, výkladu a v komunikaci (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 31).

Sluchová paměť dítěti zajistí schopnost zachytit, zpracovat a uchovat potřebné informace, které sluchově vnímá. Tyto informace musí umět zachytit včas, zapamatovat si pokyny, pamatovat si pořadí úkolů či výklad učitele. Při oslabené sluchové paměti se objevují obtíže při učení se básniček, písniček a zachycení instrukcí či slyšených vět. Oslabení se projeví i na základní škole, kdy bude mít dítě problém s písemným projevem, například při psaní diktovaného textu (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 33).

Rozdělování slova na slabiky se dítě učí při rytmizování, přednesu říkanek nebo rozpočítadel. Tím se postupně rozvíjí i sluchová analýza a syntéza. Dítě v předškolním věku by mělo být schopno vytleskat slabiky ve slově, určit první či poslední hlásku ve slově, složit slovo z jednotlivých slabik a určit slovo začínající danou hláskou (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 46).

S vnímáním rytmu úzce souvisí rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek. Vnímání rytmu také zasahuje do každodenních či školních činností. Promítá se do hudební výchovy, čtení, psaní i výuky matematiky (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 33).

1.6 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI VNÍMÁNÍ PROSTORU A ČASU

Prostor, který nás obklopuje, vnímáme za pomoci zrakových, sluchových, pohybových vjemů a jejich kognitivního zpracování. Dítě v předškolním zařízení by si mělo osvojit pojmy nahoře/dole, vpředu/vzadu, vlevo/vpravo, nad, pod, před, za, mezi, hned před, hned za, první/poslední, předposlední, prostřední, což úzce souvisí s oblastí předmatematických dovedností. Také by mělo být schopné popsat prostředí, ve kterém žije. Dítě s oslabeným vnímáním prostoru by po nástupu do základní školy mohlo mít obtíže při čtení (sledování textu zleva doprava), při psaní (přepisu textu), mohlo by zaměňovat pořadí písmen ve slově a číslice v matematických úkonech (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 21).

Vnímání času se rozvíjí postupně. Předškolní dítě žije především přítomností. Vnímání plynutí času si uvědomuje prostřednictvím událostí, které ho obklopují a činností, které se pravidelně střídají (např. denní režim v mateřské škole). Dítě vnímá čas podle prožívání aktuální situace. Pokud vykonává činnost, která je pro něj atraktivní a dělá ji rád, čas pro něj plyne rychleji. Naopak je to při činnosti, kterou dítě vykonává z povinnosti a je pro něj nepříjemná. Dítěti dělá problém představit si delší časový úsek (např. střídání ročních období). Dítě v předškolním věku dokáže seřadit obrázky podle posloupnosti děje, jmenuje, co se stalo dříve, později, nakonec. Dále rozlišuje pojmy nejdříve, předtím, nyní, potom, včera, dnes, zítra, výjimečně především a pozítří. Začíná se orientovat ve dnech v týdnu a charakterizuje roční období. Vlivem oslabení vnímání času může mít dítě později obtíže při čtení a psaní, při osvojování si vědomostí uspořádaných v daném sledu, může chybovat v pořadí úkonů a mohou nastat i obtíže s uspořádáním vlastního času (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 25-27).

1.7 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI ZÁKLADNÍCH MATEMATICKÝCH PŘEDSTAV

Předškolní dítě potřebuje mít rozvinuto mnoho schopností a dovedností pro pozdější zvládnutí učiva matematiky na základní škole. Mezi tyto schopnosti můžeme zařadit hrubou a jemnou motoriku, prostorovou orientaci, vnímání času a časové posloupnosti i zrakové a sluchové vnímání. Tyto schopnosti tvoří základ předčíselných představ, které jsou předpokladem pro porozumění matematickým pojmům, symbolům a vztahům mezi nimi (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 53). Pokud dítě na základní škole projevuje neúspěch v oblasti matematiky, musíme brát zřetel právě na nezralost percepčně motorických funkcí (Otevřelová, 2016, s. 99).

Před nástupem na základní školu by mělo být dítě schopné manipulovat s předměty, vnímat jejich vlastnosti, porovnat je a určit vztahy mezi nimi, třídít je, řadit je či tvořit skupiny (Bednářová a Šmardová, 2015, s. 53). Dále by mělo mít osvojené představy o rozměrech (delší, kratší, široký, úzký), velikosti (malý, velký, menší, větší), množství (hodně, málo, nic, všichni, žádný, každý), číselných řadách (od 1 do 10), řadových číslovkách (první, druhý, poslední), tvarech (kruh, čtverec, obdélník, trojúhelník) a o poloze (nad, pod, za, před, na, venku, uvnitř, dole, nahoře, vpravo, vlevo, mezi apod.) (Otevřelová, 2016, s. 100).

1.8 ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI V OBLASTI SOCIÁLNÍCH KOMPETENCÍ

Zahájení školní docházky klade velké nároky na schopnost adaptace. Dítě se musí umět odloučit od rodičů a musí zvládnout soužití v jiném prostředí s cizími lidmi. Očekává se od něj, že bude schopné samostatně pracovat, učit se pracovat v kolektivu a více spolupracovat s jinými dětmi, než bylo doposud zvyklé. Na základní škole budou kladeny vyšší nároky na jeho vnitřní motivaci a sebekontrolu, bude muset vyvinout větší úsilí při vypracování úkolů a vyrovnat se s případnými nezdary (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 51).

Mezi sociální dovednosti, které by mělo předškolní dítě ovládat, zařazujeme komunikaci (verbální i neverbální), adaptaci na nové prostředí, porozumění vlastním emocím i pocitům ostatních. Dítě by mělo být schopné spolupracovat s druhými a přiměřeně reagovat na určité situace. Rovněž by mělo být práceschopné, pozorné a soustředěné (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 51-53).

V oblasti sebeobsluhy a samostatnosti by mělo předškolní dítě zvládat základní hygienické návyky, oblékání a stolování. Tyto činnosti vedou k samostatnosti a usnadňují dítěti následný přestup na základní školu (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 55).

2 ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ

Paragraf 116 školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb., 2014) stanovuje, že: „Školská poradenská zařízení zajišťují pro děti, žáky a studenty a jejich zákonné zástupce, pro školy a školská zařízení informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost, poskytují odborné speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby, preventivně výchovnou péči a napomáhají při volbě vhodného vzdělávání dětí, žáků nebo studentů a přípravě na budoucí povolání.“ Dále spolupracují s orgány sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), orgány pečujícími o mládež a rodinu, zdravotnickými a dalšími institucemi (Zákon č. 561/2004 Sb., 2014).

Mezi školská poradenská zařízení řadíme pedagogicko-psychologické poradny (dále PPP) a speciálně pedagogická centra.

Speciálně pedagogická centra (dále SPC) spolupracují s dětmi, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami a dětmi, žáky a studenty mimořádně nadanými. SPC spolupracuje s klienty obvykle ve věku od tří do devatenácti let. Činnost SPC je zaměřena na podporu klientů v předškolním věku v péči rodičů, klientů integrovaných do školských zařízení a klientů s těžkým a kombinovaným zdravotním postižením, kteří nemohou docházet na výuku do vzdělávacího zařízení. Služby jsou vykonávány přímo na pracovišti, v prostředí, kde klient žije, ve škole či jiných zařízeních. SPC také poskytuje odbornou metodickou podporu učitelům a speciální vybavení pro výuku (Knotová, 2014, s. 19).

2.1 PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ PORADNA

Pedagogicko-psychologická poradna se řadí mezi školská poradenská zařízení. Cílovou skupinou instituce jsou děti, žáci a studenti po dobu soustavného vzdělávání, tedy od tří do jednadvaceti let. Hlavní náplní činnosti PPP je poradenství, diagnostika, intervence, nápravná péče a prevence (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

Z hlediska personálního obsazení nabízí poradna péči psychologa, speciálního pedagoga, metodika primární prevence a sociálního pracovníka. Poradna rovněž úzce spolupracuje s logopedickým pracovníkem, spádovým Orgánem sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), mateřskými, základními a středními školami a dalšími institucemi, zabývajícími se péčí

o stejnou cílovou skupinu (Diakonie, Člověk v tísni, Totem, spolek Má Ta apod.) (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

Poradna poskytuje standartní a nadstandartní odborné služby. Také poskytuje klientům konzultační podporu v náročných situacích ve vzdělávacích zařízeních, intervenční, adaptační a zážitkové programy. Školám poradna nabízí také projekty primární prevence. Odborní pracovníci dále nabízejí konzultace pedagogům, asistentům pedagoga a rodičům klientů i zástupcům náhradní rodinné péče (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

K vyšetření v PPP je nutné vyplnit formuláře Konzultace, Sdělení školy a Sdělení rodičů, které jsou přístupné na webových stránkách. Formulář Sdělení školy vyplňuje střední, základní či mateřská škola a je důležitou informací o aktuálním stavu, vzdělávacích výsledcích a o obtížích dítěte. Zákonný zástupce nezletilého dítěte vyplní dotazník Sdělení rodičů, kde uvádí anamnestické údaje o dítěti a celé rodině (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

2.1.1 STANDARTNÍ SLUŽBY PPP

Standartní odborná péče je poskytována klientům bezplatně a zahrnuje několik typů (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

PSYCHOLOGICKÉ VYŠETŘENÍ – Pedagogicko-psychologická poradna nabízí práci psychologů, kteří se zabývají diagnostikou rozumových schopností, osobnostních a pracovních charakteristik klienta. Také se zabývají určitými problémy ve vzdělávacích zařízeních, přesněji výukovými, vztahovými a výchovnými problémy. Psychologickým vyšetřením dokáží zjistit, zda je dítě připravené na vstup do školy, v případě výukových obtíží na základní škole se psycholog spolupodílí na diagnostice specifických poruch učení a chování, dále i posuzuje předpoklady a vhodnost dalšího studia na střední škole či odborném učilišti. Psychologické vyšetření v poradně je individuální a trvá cca 2-3 hodiny (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

SPECIÁLNĚ-PEDAGOGICKÉ VYŠETŘENÍ – Speciální pedagogové v poradenském zařízení posuzují úroveň dovedností klienta ve škole a kvalitu jeho percepčních funkcí. Na zjištění poruch učení či vyšetření laterality je zaměřena speciálně pedagogická diagnostika. Na základě speciálně-pedagogického vyšetření doporučí speciální pedagogové vhodná

podpůrná opatření pro výuku klienta ve školním a domácím prostředí. Vyšetření trvá přibližně 2 hodiny.

SCREENING – Screening neboli orientační mapování školní zralosti vykonává psycholog či speciální pedagog. Po udělení souhlasu zákonného zástupce je dítě testováno přímo v mateřské škole. Výstupem tohoto šetření je stručná informace pro zákonného zástupce o případných nedostatcích jeho dítěte v oblasti školní připravenosti. Tato informace by měla motivovat zákonného zástupce dítěte o vhodnosti podání žádosti o vyšetření školní zralosti v PPP (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

VYŠETŘENÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI – Toto vyšetření je určeno pro děti předškolního věku. Zjišťuje se, zda je dítě dostatečně připraveno na výuku ve škole. Při vyšetření školní zralosti se zkoumají řečové schopnosti dítěte, výslovnost jednotlivých písmen, vyjadřování, porozumění zadaných úkolů, samostatnost dítěte, úchop psacího náčiní, kresba obrázku dle pokynů, rozlišování písmen, obrázků či tvarů dle předlohy. Dále se zjišťuje laterálnost dítěte. Celkově se tedy toto vyšetření zaměřuje na psychickou zralost (rozumovou vyspělost) dítěte, pracovní a motorickou zralost (jemnou a hrubou motoriku), sociální zralost (samostatnost, sebeovládání, schopnost začlenit se do kolektivu apod.) a percepční zralost (sluchové a zrakové vnímání). Při vyšetření školní zralosti pracuje dítě samostatně s psychologem či speciálním pedagogem. Vyšetření trvá cca 1 – 1,5 hodiny a probíhá v poradenském zařízení zpravidla v období od února do května. Pokud vyšetření prokáže, že dítě ještě není zralé pro nástup do základní školy, doporučí poradna odklad školní docházky o jeden rok. Toto doporučení mohou či nemusí zákonní zástupci akceptovat, avšak poradenští pracovníci se snaží rodičům své důvody k doporučení odkladu školní docházky vysvětlit a ovlivnit jejich rozhodnutí v nejlepším zájmu dítěte (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

ETOPEDICKÁ AMBULANCE – Etopedická ambulance má za cíl doprovázet klienta v obtížné životní situaci, posilovat jeho kompetence k efektivnímu řešení problému a osobní rozvoj. Dále nabízí rodinné, skupinové či individuální poradenství a pomoc při řešení výchovných problémů a poruch chování. Poradenské zařízení nabízí konzultace, jejichž harmonogram je stanoven dle závažnosti situace (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

Mezi další standartní služby nabízené PPP můžeme zařadit rovněž kariérové poradenství pro žáky devátých ročníků základních škol i čtvrtých ročníků středních škol za účelem

správné volby studia na vysoké škole a vyšetření k uzpůsobení podmínek u maturitní zkoušky pro klienty z maturitního ročníku, kteří měli v dosavadním studiu vytvořen individuální vzdělávací plán (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

2.1.2 NADSTANDARTNÍ SLUŽBY PPP

Nabídka nadstandartních služeb v PPP je rozmanitá, ale v současné době je jejich realizace výrazně omezena zvýšenou náročností administrativního zpracování zpráv a doporučení podpůrných opatření. Služby jsou poskytovány zdarma (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

KURZ GRAFOMOTORIKY – Kurz je určen pro děti v předškolním věku, děti s odkladem školní docházky i žáky v prvních ročnících základní školy, kteří jsou oslabeni v oblasti nácviku psaní a kreslení. Je zaměřen na rozvoj jemné motoriky a probíhá po dobu deseti týdnů. Děti si procvičují korektní úchop tužky, osvojují si uvolňovací cviky ruky a zápěstí. Poradna poskytne rodičům podrobný návod, jak dané cvičení vykonávat s dítětem v domácím prostředí. Kurz se zahajuje každoročně v dubnu a říjnu a je možné ho realizovat individuálně či skupinově (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

HYPO – Jedná se o individuální výukový program pro děti od pěti do osmi let, kteří mají poruchu pozornosti. Program napomáhá k posílení sluchové a zrakové paměti a pozornosti. Probíhá po dobu deseti výukových lekcí, přičemž jednou týdně klient navštíví pedagogicko-psychologickou poradnu. Rodič dostane navíc od příslušného pracovníka pokyny pro domácí cvičení, které navazují na činnosti v poradně. Jedna lekce trvá přibližně 45 minut (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

KUPOZ – Tento program byl vytvořen pro posílení pozornosti a soustředění u dětí mladšího školního věku (8-12 let), které mají obtíže s udržením pozornosti, mají pomalejší psychomotorické tempo, neurotické obtíže, dyslexii apod. Program trvá patnáct týdnů. Hlavní roli zastává rodič, který vykonává určené činnosti s dítětem doma dle pokynů pracovníka poradny. Po absolvování programu by se u dítěte mělo zrychlit psychomotorické tempo, zlepšit komunikace a zvýšit soustředěnost (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

KUPREV – Program je zaměřen na prevenci adaptačních problémů u dětí mezi čtvrtým a osmým rokem. Cílem programu je naučit dítě spolupracovat. Dítě navštěvuje poradnu

se svým rodičem po dobu sedmnácti lekcí, které jsou tematicky zaměřeny na oblasti z běžného života a slouží k rozvoji všeobecných znalostí dítěte (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

KUPUB – Jedná se o preventivní skupinový program pro děti s ADHD (porucha pozornosti s hyperaktivitou). Sezení je rozděleno do tří částí – informativní, praktické a relaxační. Probíhá jednou týdně po dobu jedné hodiny. Klient se naučí relaxovat, zvládat základní problémové situace a komunikovat s okolím (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

KROUŽEK PŘEMYŠLENÍ – Tento kroužek má za cíl naučit děti „duševní práci“, vést je k systematickému myšlení, rozvíjet jejich schopnost učit se a vzbudit jejich zájem o poznávání. Je kladen důraz na rozvoj řeči, jakožto nástroje myšlení. Klienti se naučí plánovat, používat různé strategie k vyřešení úkolu a pracovat s chybou. Kroužek se zahajuje v měsíci září a trvá celoročně (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

METODA DOBRÉHO STARTU – Jedná se o skupinový výukový program, při němž si dítě pod dohledem odborného pracovníka a za přítomnosti rodiče zdokonalí své grafomotorické dovednosti a schopnost soustředit se. Dále rozvíjí své myšlení, zrakové a sluchové vnímání i slovní zásobu. Výuka probíhá jednou týdně v prostorách pedagogicko-psychologické poradny a trvá jednu hodinu. Kurz je zahajován každý rok v únoru, dubnu a říjnu a probíhá v deseti výukových lekcích. Metoda dobrého startu je určena pro děti v předškolním oddělení mateřské školy a podporuje jejich úspěšný start do první třídy základní školy (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

NÁPRAVA SPECIFICKÝCH OBTÍŽÍ – Jedná se o reedukační program pro rozvoj oslabených percepčních a motorických funkcí, který je poskytovaný speciálním pedagogem. V kurzu klient procvičuje zrakové a sluchové rozlišování, zrakovou a sluchovou paměť, vnímání časové posloupnosti, prostorovou orientaci apod. (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

KRÁTKODOBÁ ARTETERAPEUTICKÁ INTERVENCE – Tato intervence je vhodná pro děti trpící úzkostí a strachem se jakýmkoli způsobem projevat. Arteterapeutické působení směřuje k rozvoji dětské kreativity, která jej podněcuje k pozitivním životním změnám.

Terapeut hledá na základě výtvarného výtvoru skrytý význam a snaží se porozumět myšlenkám a osobnosti klienta. Prostřednictvím tvorby napomáhá dítěti ke zvýšení sebedůvěry, k větší zodpovědnosti za sebe i druhé, otevřenosti a svobodě ve výtvarném projevu. Terapeut se nejdříve pokusí zjistit problém dítěte, následně jej společně vizuálně interpretují a rozeberou (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

RŮSTOVÁ SKUPINA – Jedná se o skupinovou pomoc, která je nabízena klientům na základě výsledků preventivních a intervenčních programů na školách. Skupina se setkává v odpoledních hodinách a je zaměřena na primární a sekundární prevenci rizikového chování, nácvik sociálních dovedností, artefiletiku, práci s nadanými dětmi, nácvik relaxačních technik a symptomů poruchy pozornosti (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

3 ORIENTAČNÍ MAPOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI

Orientační mapování školní zralosti je realizováno ve spádových mateřských školách v lednu každého kalendářního roku. Mapování předchází přednáška o školní zralosti, která probíhá na půdě mateřské školy a je určena zákonným zástupcům dětí. Pracovník PPP rovněž poskytne rodičům informace o důležitosti a průběhu testování. Rodiče, kteří chtějí nechat své dítě vyšetřit, podepíší Informovaný souhlas s poskytnutím poradenské služby (viz Příloha 2). PPP poté dohodne s mateřskými školami vhodné termíny pro testování (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

Jednotlivé úkoly, které obsahuje orientační mapování školní zralosti, zjišťují pouze orientačně zralost dítěte v dané oblasti. Pokud pracovník PPP zjistí, že má dítě v některé oblasti nedostatky, doporučí rodičům dítěte podrobné vyšetření školní zralosti v PPP.

Orientační mapování školní zralosti realizuje odborný pracovník ve vybrané mateřské škole osobně. Děti vykonávají činnost v prostředí, které znají a kde se cítí bezpečně. Test je zadáván skupinově. Děti jsou rozesazeny u stolečků tak, aby se zabránilo opisování či napodobování. Pro navození přátelské atmosféry se testující seznámí s dětmi. Poté jim rozdá pracovní listy a sdělí potřebné instrukce (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

V průběhu činnosti pracovník PPP zaznamenává preferenci ruky, korektnost držení psacího náčiní, pracovní tempo, míru soustředěnosti, pozornosti, nejistotu při plnění úkolů a zvláštnosti chování. Dále individuálně zjišťuje úroveň řečových schopností dítěte dotazováním, zkoušením znalosti barev a rozhovorem (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, 2019*).

Následující kapitoly (3.1–3.6) obsahují popisy jednotlivých částí testovacího souboru orientačního mapování školní zralosti. Informace jsou získány z osobní účasti při orientačním mapování školní zralosti ve vybrané mateřské škole a dostupné literatury. V textu se odkazuje na přílohy, které byly poskytnuty pedagogicko-psychologickou poradnou. Pro orientační mapování školní zralosti si poradna vytváří vlastní variabilní testovací soubory (pracovní listy z různých zdrojů), které každoročně obměňuje, aby nedošlo ke zneužití.

3.1 TEST POSTAVY

Děti mají za úkol nakreslit postavu pána na volný list papíru. Pracovník PPP zadá pokyn: *„Vaším úkolem je nakreslit postavu nějakého pána. Můžete si představit vašeho tátu, strejdu nebo dědu.“* Zadavatel testu si v průběhu kreslení zaznamenává, od jaké části těla děti kresbu začínají. Nakreslená postava musí mít hlavu, trup a končetiny, přičemž hlavu a trup spojuje krk. Hlavu pokrývají vlasy, případně je zakryta čepicí či kloboukem. Na hlavě musí být znázorněny oči, uši, ústa a nos. Na trup navazují paže, které jsou zakončeny rukou s pěti prsty. Nohy jsou dole zahnuté (Vágnerová, 2017, s. 96-103).

3.2 TEST HVĚZD A VLN

Při vypracování Testu hvězd a vln (viz Příloha 3) zadá pracovník PPP pokyn: *„Do připraveného rámečku nakresli tužkou hvězdné nebe nad vlnami oceánu.“* Dětem můžeme připomenout, jak vypadá noční obloha. Dále je vhodné charakterizovat moře či oceán, aby si děti uměly představit vlny na hladině. Test je hodnocen na základě pochopení pokynu, vnímání prostoru, tvaru objektu a vyspělosti představy (Kucharská a Šturma, 1993, s. 6).

3.3 PRACOVNÍ LIST – PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY

Další částí orientačního mapování školní zralosti je pracovní list pro testování předmatematických představ (viz Příloha 4). Děti si poslechnou pokyn: *„Nakreslete stejný počet teček, jaký je počet obrázků v jednotlivých řádcích.“* Je vhodné dětem zopakovat pojem „řádek“ a názorně předvést postup (Bednářová, 2004, s. 28).

3.4 PRACOVNÍ LIST – ZRAKOVÉ ROZLIŠOVÁNÍ

Při zadávání pracovního listu na zrakové rozlišování (viz Příloha 5) je vhodné provést názornou ukázkou dětem. Pedagog jim ukáže dva různé symboly a děti se snaží najít a popsat rozdíl. Poté pedagog zadá pokyn: *„Přeškrtněte všechny obrázky, které nejsou stejné.“* Během testování si pracovník PPP poznamenává, zda děti postupují po řádcích zleva doprava či přeskakují (Zelinková, 2013, s. 15).

3.5 PRACOVNÍ LIST – ZNALOST BAREV A GEOMETRICKÝCH TVARŮ

Pracovník PPP dětem nadiktuje postup, který několikrát v průběhu činnosti zopakuje: *„Všechny kruhy vybarvěte červeně. Všechny čtverce vybarvěte zeleně. Všechny*

trojúhelníky vybarvěte žlutě.“ Tímto pracovním listem (viz Příloha 6) se ověřuje pozornost, paměť, znalost základních barev a geometrických tvarů (Bednářová, 2004, s. 11).

3.6 PRACOVNÍ LIST – POKRAČOVÁNÍ V ŘADĚ OBRÁZKŮ

Před vyplněním tohoto pracovního listu (viz Příloha 7) je vhodné dětem připomenout pojem „řádek“. Následně speciální pedagog zadá pokyn dětem: *„V každém řádku se obrázky opakují podle nějakého pravidla. Na konec každého řádku dokreslete obrázek, který má následovat.“* První řádek provedou děti společně pod vedením zadavatele (Zelinková, Horáková a Jiskrová, 2013, s. 11).

3.7 VYHODNOCENÍ ORIENTAČNÍHO MAPOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI

Pozorování dětí v průběhu činnosti a rozhovor s pedagogem je také nedílnou součástí celkového hodnocení. Při vyhodnocování testu je kladem hlavní důraz na správné vykonání zadání, na samostatnost při plnění úkolů, schopnost dítěte udržet pozornost. Pracovník PPP vyhodnocuje jednotlivé části testu a přidělí body podle správnosti vyhotovení. Rodič je o úspěšnosti dítěte informován prostřednictvím dokumentu Zpráva ze screeningového vyšetření školní zralosti (viz Příloha 1). Obdržené výsledky může rodič po předchozím objednání konzultovat s příslušným pracovníkem PPP (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň*, 2019).

Ze Zprávy ze screeningového vyšetření školní zralosti vyplývají tři typy doporučení – aktuálně bez obtíží, rozvoj oslabených oblastí, podrobnější vyšetření v PPP. Doporučení „Aktuálně bez obtíží“ znamená, že se jedná pouze o aktuální výkon dítěte při screeningu, který nevykazoval žádné nedostatky. Doporučení „Rozvoj oslabených oblastí“ informuje rodiče o oblastech, které je třeba více u dítěte rozvíjet. V tomto případě se rodič může obrátit na pedagoga v mateřské škole nebo mimoškolní pracoviště rozvíjející předškolní dovednosti. V případě doporučení „Podrobnější vyšetření v PPP“ se rodič obrací na příslušnou pedagogicko-psychologickou poradnu s žádostí o celkové vyšetření školní zralosti (*Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň*, 2019).

4 ANALÝZA PŘEDŠKOLNÍ PŘÍPRAVY

Analytická část práce nejprve seznamuje čtenáře s cílem bakalářské práce, výzkumným vzorkem, metodologií výzkumného šetření a vlastními předpoklady. Následující kapitoly obsahují vyhodnocení dat získaných z orientačního mapování školní zralosti a z dotazníkového šetření a celkové shrnutí výsledků.

4.1 CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Cílem výzkumného šetření je zjištění souvislostí mezi pedagogickými postupy podpory školní zralosti a připravenosti ve vybraných mateřských školách a výsledky orientačního mapování školní zralosti.

4.2 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO VZORKU

Výzkumné šetření bylo provedeno u 93 dětí, které navštěvují předškolní třídy vybraných mateřských škol. U těchto dětí bylo provedeno orientační mapování školní zralosti pracovníkem pedagogicko-psychologické poradny. Do výzkumného šetření bylo zároveň zapojeno 6 učitelek vybraných předškolních tříd, které vyplnily vypracovaný dotazník (viz Příloha 8 a 9) pro následnou analýzu předškolní přípravy.

Tabulka 1 - Seznam vybraných mateřských škol a počet testovaných dětí

Typ MŠ	Název MŠ	Počet testovaných dětí	Celkem testovaných
Městské	MŠ1	27	72
	MŠ2	22	
	MŠ3	23	
Vesnické	MŠ4	7	21
	MŠ5	7	
	MŠ6	7	

Zdroj: Orientační mapování školní zralosti 2018, vlastní zpracování

V Tabulce 1 jsou uvedeny vybrané mateřské školy, ze kterých byly testovány předškolní děti při orientačním mapování školní zralosti v roce 2018. Pro zachování objektivity byly vybrány tři městské (MŠ1, MŠ2, MŠ3) a tři vesnické (MŠ4, MŠ5, MŠ6) mateřské školy. Z městských mateřských škol bylo testováno 72 předškolních dětí a z vesnických mateřských škol bylo testováno 21 dětí. Orientačního mapování školní zralosti se tedy zúčastnilo celkem 93 dětí z vybraných mateřských škol.

4.3 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A PŘEDPOKLADY

Pro dosažení cílů byl zvolen kvantitativní výzkum. Získaná data (výsledky orientačního mapování školní zralosti) se analyzovala za použití statistických metod a byla graficky zpracována. Z mapovaných oblastí školní zralosti byly vybrány pro podrobnější analýzu pouze čtyři – zrakové vnímání, grafomotorika, řečové schopnosti a úchop tužky.

Další použitou technikou výzkumu bylo dotazníkové šetření. Jedná se o způsob písemného kladení otázek, přičemž respondent zaznamenává písemné odpovědi. Otázky jsou směřovány ke zjištění četnosti a způsobu procvičování jednotlivých sledovaných oblastí u předškolních dětí ve vybraných mateřských školách.

Konfrontace zpracovaných dat z testování a dotazníkového šetření ve vybraných mateřských školách by měla být nápomocná k ověření předpokladů:

- Předpokládám, že každodenní zařazování činností pro rozvíjení zrakového vnímání se v orientačním mapování školní zralosti prokáže kvalitními výsledky (bez výraznějších nápadností) v oblasti zrakového vnímání.
- Předpokládám, že úspěšné (bez výraznějších nápadností) zvládnutí grafomotorických listů zadaných v rámci orientačního mapování školní zralosti souvisí s každodenním procvičováním grafomotoriky v předškolním věku.
- Předpokládám, že každodenní zařazování logopedických cvičení v předškolní třídě se v orientačním mapování školní zralosti prokáže věku odpovídajícími kvalitními (bez výraznějších nápadností) výsledky řečových schopností.

4.4 SBĚR A VYHODNOCENÍ DAT

Sběr dat proběhl již v květnu roku 2018, kdy pedagogicko-psychologická poradna poskytla výsledky orientačního mapování školní zralosti. Dále proběhlo statistické a grafické zpracování těchto výsledků. Při vyhodnocování orientačního mapování školní zralosti byly u většiny oblastí rozlišovány tři kvalitativní stupně úrovně – bez nápadností, mírné oslabení a výraznější oslabení. U oblasti úchopu tužky hodnotíme pouze dva stupně – korektní, nekorektní.

V červenci téhož roku byl vyhotoven dotazník pro učitele/učitelky předškolních tříd vybraných mateřských škol. Po obdržení vyplněných dotazníků došlo k porovnání výsledků

orientačního mapování školní zralosti s úrovní pedagogické přípravy dětí na vstup do základních škol.

V následujících kapitolách budou vyhodnoceny výsledky orientačního mapování školní zralosti a dotazníkového šetření.

4.4.1 VÝSLEDKY V OBLASTI ZRAKOVÉHO VNÍMÁNÍ

Následující tabulka uvádí statisticky zpracované výsledky v oblasti zrakového vnímání, kterých dosáhly předškolní děti z vybraných mateřských škol v orientačním mapování školní zralosti v roce 2018. Výsledky jsou rozděleny dle hodnotících kritérií nastavených pedagogicko-psychologickou poradnou, která vykonávala testování.

Tabulka 2 - Oblast zrakového vnímání

OBLAST ZRAKOVÉHO VNÍMÁNÍ	MŠ1	MŠ2	MŠ3	MŠ4	MŠ5	MŠ6
Bez nápadností	6	3	16	1	3	6
Mírné oslabení	9	14	3	5	4	1
Výraznější oslabení	12	5	4	1	0	0
Celkem testovaných dětí	27	22	23	7	7	7

Zdroj: Orientační mapování školní zralosti 2018, vlastní zpracování

Z výsledků MŠ1 vyplývá, že u počtu 12 dětí, je zpozorováno výraznější oslabení v oblasti zrakového vnímání. U 9 dětí bylo zjištěno mírné oslabení v oblasti zrakového vnímání. Pouze 6 dětí nevykazovalo určité nápadnosti v dané oblasti. Třídní učitelka testovaných dětí v dotazníku uvedla, že zrakové vnímání je u dětí rozvíjeno 2x týdně. Nejčastěji do výuky zařazují činnosti, které rozvíjí vnímání barev a tvarů, zrakovou analýzu a syntézu a zrakovou paměť.

Další zástupce městských mateřských škol MŠ2 má prokazatelně nižší počet dětí, které jsou v oblasti zrakového vnímání výrazněji oslabené, oproti MŠ1. Avšak více než polovina testovaných dětí z MŠ2 má mírné oslabení v oblasti zrakového vnímání. Pouze u 3 dětí z MŠ2 nebyly zjištěny žádné nápadnosti v této oblasti. Dotazníkové šetření prokázalo, že MŠ2 rozvíjí zrakové vnímání každý den, a to nejčastěji činnostmi na rozvoj vnímání barev a tvarů, zrakové diferenciaci, analýzy a syntézy.

MŠ3 dopadla v oblasti zrakového vnímání ze všech městských škol (MŠ1, MŠ2, MŠ3) nejlépe. Tento výsledek odpovídá zjištění z dotazníkového šetření, že se zrakové vnímání rozvíjí v této mateřské škole každý den. Nejčastěji třídní učitelka zařazuje činnosti pro rozvoj zrakového rozlišování, zrakové analýzy a syntézy a činnosti pro rozvoj vnímání

barev a tvarů. V oblasti zrakového vnímání neprokazovalo celkem 16 dětí žádné nápadnosti. Mírné oslabení se projevilo u 3 testovaných dětí a výraznější oslabení u 4 dětí.

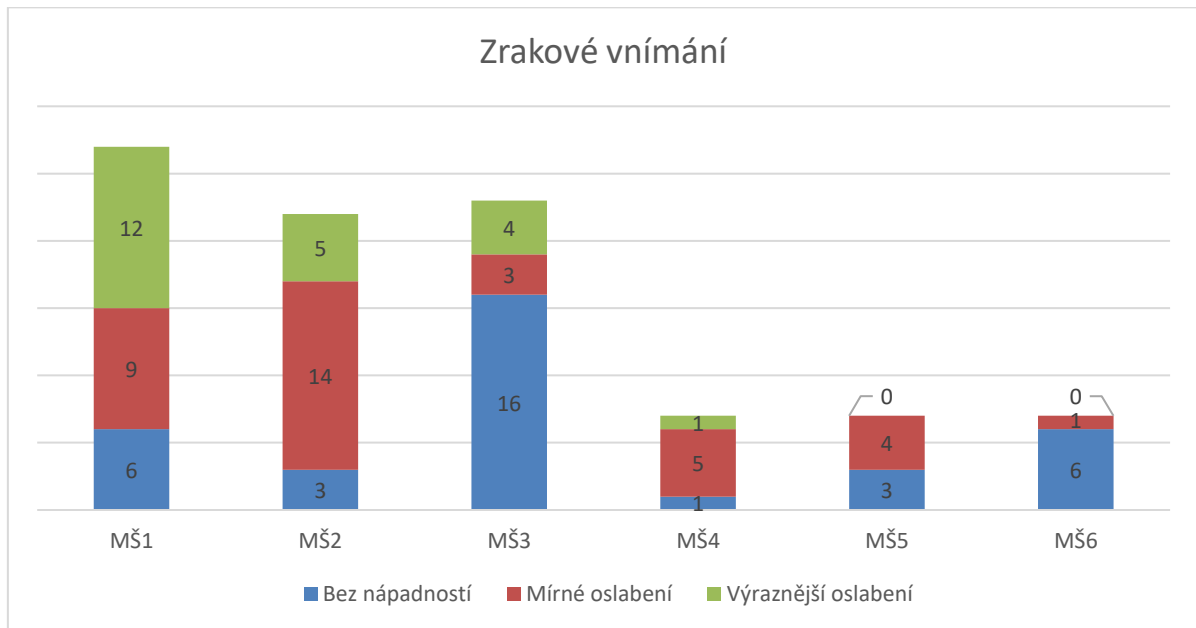
Výsledky MŠ4 uvádí pouze jedno předškolní dítě s výraznějším oslabením zrakového vnímání. Pět dětí z MŠ4 v testu prokázalo mírné oslabení v dané oblasti. Pouze u jednoho dítěte nebylo zjištěno oslabení zrakového vnímání. Třídní učitelka v dotazníku uvedla, že zrakové vnímání rozvíjí 2x týdně, a to nejvíce činnostmi pro rozvoj vnímání barev a tvarů, zrakové analýzy a syntézy a zrakové paměti.

Tři děti z MŠ5, vesnické mateřské školy, prokázaly při orientačním mapování školní zralosti v oblasti zrakového vnímání výsledky bez nápadností. Mírné oslabení zrakového vnímání bylo prokázáno u 4 testovaných dětí. U žádného dítěte nebylo zjištěno výraznější oslabení v této oblasti, což může být důsledkem každodenního rozvíjení zrakového vnímání. Tuto skutečnost uvedla třídní učitelka testovaných dětí z MŠ5 v dotazníku. Dále sdělila, že do výuky nejčastěji zařazuje činnosti pro rozvoj vnímání barev a tvarů, zrakové analýzy a syntézy a zrakové paměti.

Ve srovnání s výsledky ostatních vesnických mateřských škol (MŠ4, MŠ5) dopadla oblast zrakového vnímání u dětí z MŠ6 nejlépe. Pouze u jednoho dítěte bylo zjištěno mírné oslabení v oblasti zrakového vnímání. Zbytek testovaných dětí pracoval v oblasti zrakového vnímání při orientačním mapování školní zralosti bez nápadností. Dotazníkové šetření prokázalo, že třídní učitelka rozvíjí u dětí zrakové vnímání každý den, nejčastěji činnostmi pro rozvoj zrakové diferenciaci, zrakové paměti a vnímání barev a tvarů.

Pro lepší přehlednost výsledků orientačního mapování školní zralosti z roku 2018 bylo vypracováno grafické znázornění získaných dat, které vychází z předchozí tabulky.

Graf 1 – Vyhodnocení oblasti zrakového vnímání v jednotlivých MŠ

Zdroj: Orientační mapování školní zralosti 2018, vlastní zpracování

4.4.2 VÝSLEDKY V OBLASTI GRAFOMOTORIKY

Následující tabulka uvádí statisticky zpracované výsledky v oblasti grafomotoriky, kterých dosáhly předškolní děti v orientačním mapování školní zralosti v roce 2018. Výsledky jsou opět rozděleny dle hodnotících kritérií – bez nápadností, mírné oslabení, výraznější oslabení.

Tabulka 3 - Oblast grafomotoriky

OBLAST GRAFOMOTORIKY	MŠ1	MŠ2	MŠ3	MŠ4	MŠ5	MŠ6
Bez nápadností	7	4	9	2	4	3
Mírné oslabení	9	13	7	4	1	3
Výraznější oslabení	11	5	7	1	2	1
Celkem testovaných dětí	27	22	23	7	7	7

Zdroj: Orientační mapování školní zralosti 2018, vlastní zpracování

Z výsledků testování předškolních dětí z MŠ1 vyplývá, že 11 dětí je výrazně oslabeno v oblasti grafomotoriky. U 9 dětí bylo prokázáno mírné oslabení a u 7 dětí nebyly zjištěny patrné nápadnosti. Z dotazníkového šetření, které bylo vyplněno třídní učitelkou předškolní třídy v MŠ1, vyplývá, že grafomotoriku procvičují každý den. Pro nácvik grafomotoriky využívají grafomotorické pracovní listy, kresbu a uvolňovací cvičení. Učitelka rovněž doplnila, že při venkovních aktivitách děti malují do písku či sněhu.

Výsledky MŠ2, městské mateřské školy, uvádí 5 dětí, u nichž bylo zjištěno výraznější oslabení v oblasti grafomotoriky. U 13 dětí bylo prokázáno mírné oslabení. Testování u zbylých 4 dětí prokázalo dostatečné schopnosti pro vstup do základní školy v oblasti grafomotoriky. Dle dotazníkového šetření je grafomotorika v MŠ2 rozvíjena každý den pomocí grafomotorických pracovních listů, kresby a uvolňovacích cvičení. Učitelka předškolních dětí uvedla, že pro nácvik grafomotoriky využívá prstové hry, cvičení s říkadly, mozaiky a korálky.

Z tabulky rovněž vyplývá, že 7 dětí z MŠ3 je výrazněji oslabeno a 7 dětí z této mateřské školy je mírně oslabeno v oblasti grafomotoriky. Tutéž mateřskou školu navštěvuje 9 testovaných dětí, u kterých orientační mapování školní zralosti neprokázalo žádné nápadnosti. Z dotazníkového šetření vyplývá, že třídní učitelka testovaných dětí rozvíjí u dětí grafomotoriku každý den. K tomu využívá grafomotorické pracovní listy, kresbu i uvolňovací cvičení.

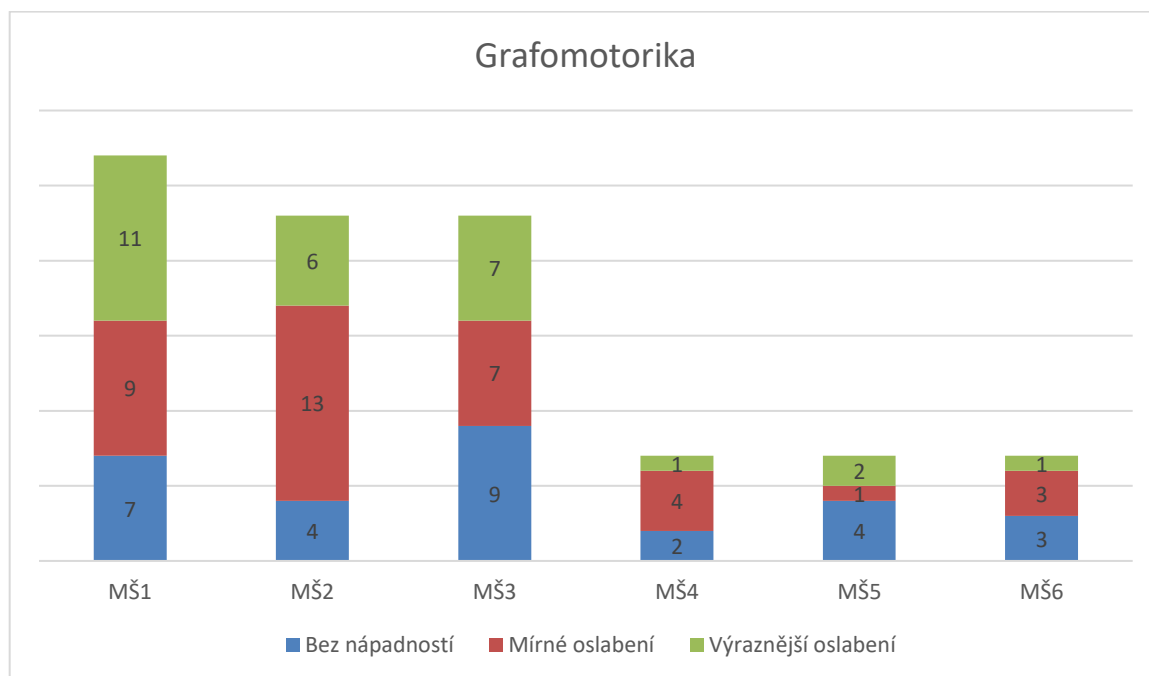
Ze sedmi testovaných dětí navštěvujících MŠ4 bylo pouze u jednoho dítěte prokázáno výraznější oslabení v oblasti grafomotoriky, přestože v dotazníkovém šetření učitelka předškolních dětí v MŠ4 zmínila, že grafomotoriku procvičuje s dětmi 2x týdně, a to jen při kresbě. Dále 4 děti prokazovaly mírné oslabení. U dvou dětí bylo hodnocení bez nápadností.

Z výsledků orientačního mapování školní zralosti dětí z MŠ5 vyplývá, že dvě děti jsou výrazně oslabené v oblasti grafomotoriky. V této oblasti při testování bylo zjištěno u jednoho dítěte mírné oslabení a čtyři děti byly hodnoceny bez nápadností. Z dotazníkového šetření vyplývá, že učitelka z MŠ5 procvičuje s dětmi grafomotoriku 2x týdně. K nácviku využívá kresbu a uvolňovací cvičení.

Při celkovém počtu sedmi testovaných dětí z MŠ6 bylo výraznější oslabení prokázáno pouze u jednoho dítěte, což může dokazovat i každodenní procvičování grafomotoriky. Tuto informaci uvedla učitelka z MŠ6 v dotazníku. Dále uvedla, že grafomotoriku u dětí procvičuje za pomoci grafomotorických pracovních listů, kresby i uvolňovacích cvičení. Tři děti vykazovaly výsledky s hodnocením mírné oslabení a tři děti s hodnocením bez nápadností.

Následující graf uvádí výsledky orientačního mapování školní zralosti z roku 2018 v oblasti grafomotoriky, které byly zpracovány dle předchozí tabulky.

Graf 2 - Vyhodnocení oblasti grafomotoriky v jednotlivých MŠ

Zdroj: Orientační mapování školní zralosti 2018, vlastní zpracování

4.4.3 VÝSLEDKY V OBLASTI ŘEČOVÝCH SCHOPNOSTÍ

Následující tabulka uvádí statisticky zpracované výsledky v oblasti řečových schopností, kterých dosáhly předškolní děti v orientačním mapování školní zralosti v roce 2018. Výsledky jsou rozděleny dle hodnotících kritérií – bez nápadností, mírné oslabení, výraznější oslabení, které byly nastaveny pedagogicko-psychologickou poradnou.

Tabulka 4 - Oblast řečových schopností

OBLAST ŘEČOVÝCH SCHOPNOSTÍ	MŠ1	MŠ2	MŠ3	MŠ4	MŠ5	MŠ6
Bez nápadností	14	11	6	1	1	4
Mírné oslabení	4	11	7	5	5	3
Výraznější oslabení	9	0	10	1	1	0
Celkem testovaných dětí	27	22	23	7	7	7

Zdroj: Orientační mapování školní zralosti 2018, vlastní zpracování

Z výsledků MŠ1 vyplývá, že více než polovina testovaných dětí (14 dětí) z této mateřské školy prokázala své řečové schopnosti na úrovni bez nápadností. Tento výsledek odpovídá zjištění z dotazníkového šetření, že se v této mateřské škole zařazují do činností

logopedická cvičení každý den. Dále třídní učitelka testovaných dětí uvedla, že ve škole pracuje logopedický asistent, který pracuje individuálně s dětmi. Učitelka také uvedla, že pro nácvik řeči volí všechny nabízené formy v dotazníku – artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky, vokální činnosti, společné diskuze, rozhovory, komentování zážitků a aktivit, samostatný slovní projev na určité téma, přednes, recitace, dramatizace, zpěv, prohlížení a „čtení“ knížek. Testování rovněž prokázalo u 4 dětí mírné oslabení a u 9 dětí výraznější oslabení v oblasti řečových schopností.

Výsledky MŠ2 uvádí 11 dětí s mírným oslabením řečových schopností. Stejně množství dětí prokázalo své řečové schopnosti na úrovni bez nápadností. U žádného dítěte nebylo zjištěno výraznější oslabení, což může být důsledkem každodenního zařazování logopedických cvičení do činností. Tuto skutečnost uvedla třídní učitelka testovaných dětí z MŠ2 v dotazníku. Dále sdělila, že pro nácvik řeči volí všechny nabízené formy, které byly vypsány v dotazníku, kromě samostatného slovního projevu na určité téma. Z dotazníkového šetření jsme zjistili, že v MŠ2 pracuje logopedický asistent a učitelky v určitých případech doporučují rodičům dítěte navštívit logopeda.

Další zástupce městských mateřských škol MŠ3 má nejvyšší počet dětí s výraznějším oslabením řečových schopností, což může být důsledkem, že třídní učitelka zařazuje do činností logopedická cvičení pouze 2x týdně, oproti ostatním mateřským školám, v nichž jsou tyto cvičení vykonávány každý den. Orientační mapování školní zralosti dále prokázalo u 7 dětí mírné oslabení řečových schopností a 6 dětí bylo vyhodnoceno bez nápadností. Učitelka volí k nácviku řeči všechny nabízené možnosti v dotazníku jako učitelka z MŠ1. Při obtížích v oblasti řečových schopností doporučuje MŠ3 rodičům návštěvu logopeda.

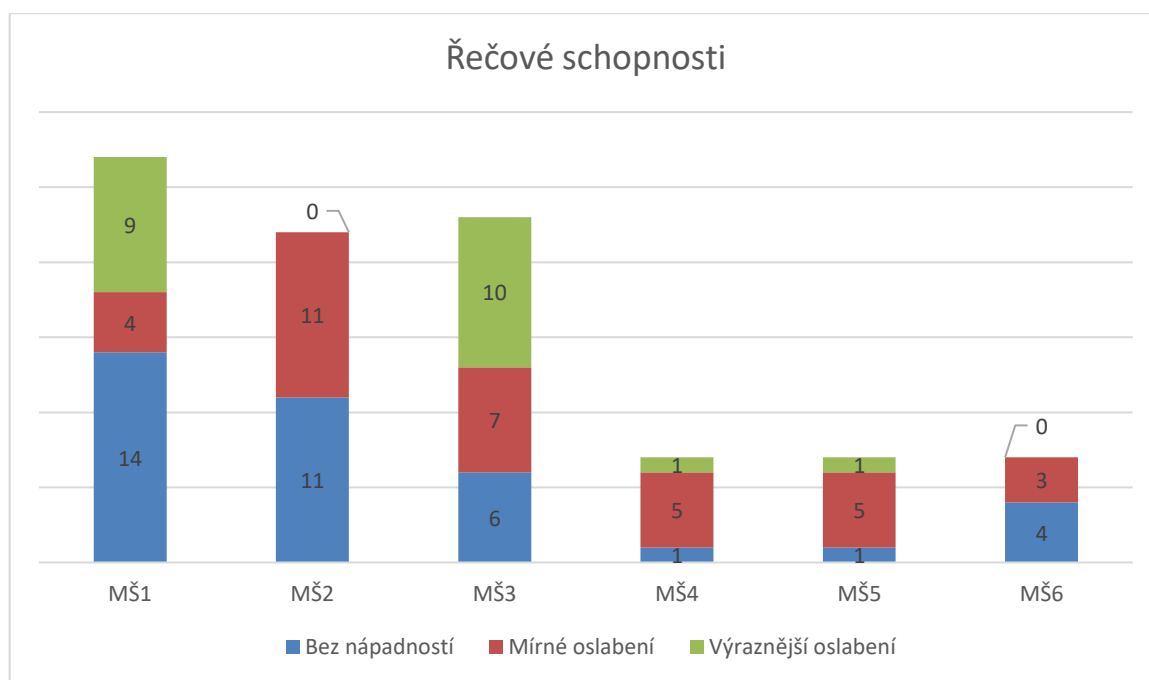
Z tabulky 4 rovněž vyplývá, že jedno dítě z MŠ4 je výrazněji oslabeno a 5 dětí mírně oslabeno v oblasti řečových schopností. Jedno dítě prokázalo své řečové schopnosti na úrovni bez nápadností. Z dotazníkového šetření, které vyplňovala třídní učitelka testovaných dětí z MŠ4, vyplývá, že do činností zařazují logopedická cvičení každý den. Pro nácvik řeči volí artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky, vokální činnosti, společné diskuze, rozhovory, prohlížení a „čtení“ knížek. Pro další rozvoj řečových schopností doporučují učitelky v MŠ4 rodičům předškolního dítěte navštívit logopeda.

Děti z MŠ5 prokázaly v orientačním mapování školní zralosti v oblasti řečových schopností stejné výsledky jako děti z MŠ4. Třídní učitelky z obou mateřských škol se rovněž zcela shodují v odpovědích v dotazníkovém šetření.

Žádné dítě z MŠ6 neprokázalo v oblasti řečových schopností výraznější oslabení. Mírné oslabení vykazovaly 3 testované děti a u 4 dětí byla vyhodnocena oblast bez nápadností. Z dotazníkového šetření vyplývá, že učitelka z MŠ6 zařazuje do činností logopedická cvičení každý den. K nácviku řeči volí všechny nabízené formy z dotazníku jako učitelka v MŠ1. V MŠ6 nepracuje logopedický asistent a učitelky pouze doporučují rodičům navštívit logopeda, pokud shledají u dítěte jakoukoli vadu řeči.

Následující graf uvádí výsledky orientačního mapování školní zralosti z roku 2018 v oblasti řečových schopností, které byly zpracovány dle předchozí tabulky.

Graf 3 - Vyhodnocení oblasti řečových schopností v jednotlivých MŠ

Zdroj: Orientační mapování školní zralosti 2018, vlastní zpracování

4.4.4 VÝSLEDKY V OBLASTI ÚCHOPU TUŽKY

Následující tabulka uvádí statisticky zpracované výsledky v oblasti úchopu tužky, kterých dosáhly předškolní děti z vybraných mateřských škol v orientačním mapování školní zralosti v roce 2018. Výsledky jsou rozděleny dle hodnotících kritérií – korektní, nekorektní.

Tabulka 5 - Oblast úchopu tužky

OBLAST ÚCHOPU TUŽKY	MŠ1	MŠ2	MŠ3	MŠ4	MŠ5	MŠ6
Korektní	19	12	13	1	3	6
Nekorektní	8	10	10	6	4	1
Celkem testovaných dětí	27	22	23	7	7	7

Zdroj: Orientační mapování školní zralosti 2018, vlastní zpracování

Z výsledků MŠ1 vyplývá, že více než polovina testovaných dětí, konkrétně 19, prokázala korektní úchop psacího náčiní. U dalších 8 dětí byl zjištěn nekorektní úchop. V dotazníkovém šetření učitelka z MŠ1 uvedla, že pro nácvik korektního držení psacího náčiní využívá říkanku a pojmenování „postýlka“, „polštář“ a „peřinka“. Dále uvedla, že ve třídě používají trojhranné psací náčiní. Pokud dítě opakovaně drží tužku nekorektně, obrací se učitelka na rodiče a společně si nastaví jednotnou formu pro nácvik korektního držení.

Orientační mapování školní zralosti prokázalo u 12 dětí z MŠ2 korektní úchop a u 10 dětí nekorektní úchop tužky. Učitelka v dotazníku uvedla, že pro nácvik korektního úchopu využívají názornou ukázkou, případnou opravu a také dbají na důslednost. Pokud dítě drží psací náčiní nekorektně, učitelka ho opraví, ukáže mu korektní držení a snaží se dítě motivovat.

Z tabulky rovněž vyplývá, že 10 dětí z MŠ3 má nekorektní úchop psacího náčiní. Korektní úchop prokázalo 13 dětí. Z dotazníkového šetření vyplývá, že učitelka používá názornou ukázkou a vysvětlení pro nácvik korektního držení psacího náčiní. Děti v MŠ3 mají k dispozici trojhranné psací náčiní a nástavce pro korektní úchop.

V porovnání s ostatními zástupci vesnických mateřských škol (MŠ5, MŠ6) měla MŠ4 nejhorší výsledky v oblasti úchopu tužky. Korektní držení psacího náčiní prokázalo pouze jedno testované dítě. Zbýlých 6 dětí drželo náčiní nekorektně. Na otázku: „*Jaký osvědčený specifický postup (pojmenování, vysvětlení) používáte pro nácvik korektního držení psacího náčiní?*“ odpověděla třídní učitelka v dotazníkovém šetření: „*Nemáme jiný postup*“

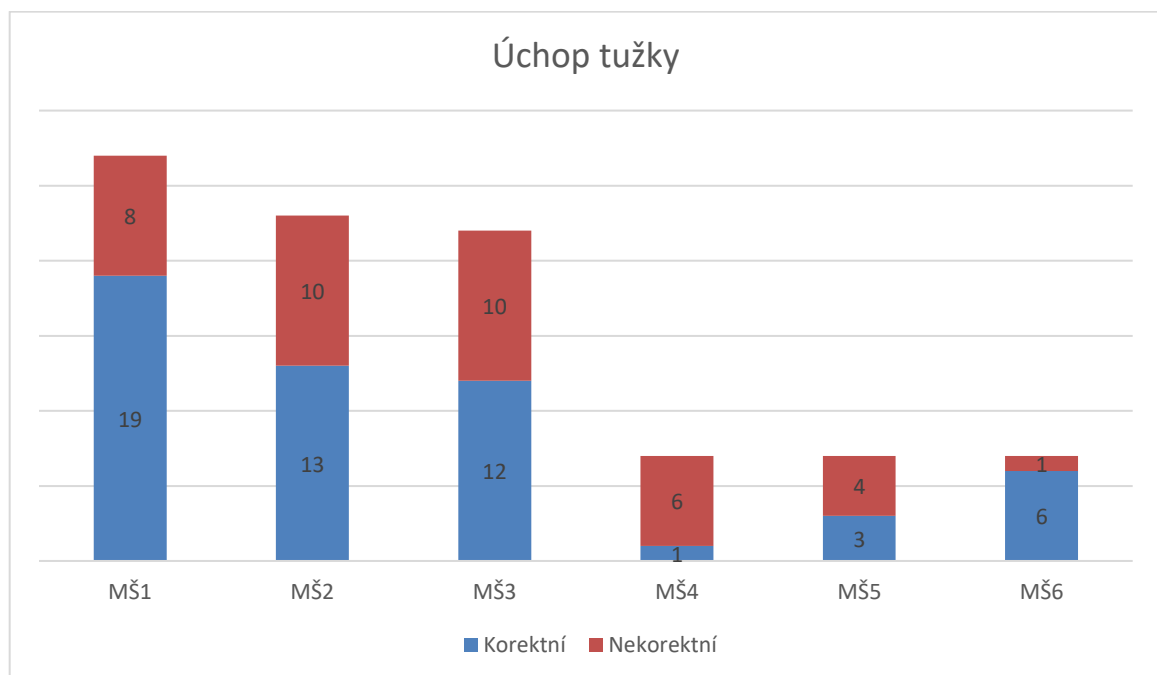
než trvalou korekci správného úchopu.“ Stejnou odpověď uvedla i pro otázku: „Jak postupujete, pokud dítě opakovaně drží psací náčiní nekorektně?“

Z výsledků MŠ5 vyplývá, že 4 děti nekorektně drží psací náčiní a 3 děti mají úchop korektní. Učitelka testovaných dětí uvedla v dotazníkovém šetření, že při nekorektním úchopu tužky pracuje s dítětem individuálně, a že její třída disponuje trojhrannými pastelkami.

Z vesnických mateřských škol dopadla MŠ6 nejlépe. Pouze jedno dítě vykazovalo při testování nekorektní úchop psacího náčiní. Zbylých 6 dětí prokázalo korektní držení. Tyto výsledky mohou být důsledkem procvičování a uvolňování prstů před činností a používání trojhranných pastelek. Tuto skutečnost uvedla učitelka z MŠ6 v dotazníku. Dále uvedla, že pokud dítě opakovaně drží psací náčiní nekorektně, pozve si jeho rodiče a korektní držení nacvičuje s jejich účastí.

Následující graf uvádí výsledky orientačního mapování školní zralosti z roku 2018 v oblasti úchopu tužky, které byly zpracovány dle předchozí tabulky.

Graf 4 - Vyhodnocení oblasti úchopu tužky v jednotlivých MŠ

Zdroj: Orientační mapování školní zralosti 2018, vlastní zpracování

4.5 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ

V následujících odstavcích budou shrnuty výsledky analytické části formou ověření předem určených předpokladů.

Předpoklad, že každodenní zařazování činností pro rozvíjení zrakového vnímání se v orientačním mapování školní zralosti prokáže kvalitními (bez výraznějších nápadností) výsledky v oblasti zrakového vnímání se potvrdil u většiny vybraných mateřských škol – MŠ2, MŠ3, MŠ5, MŠ6. Předpoklad splňuje také MŠ1, která zrakové vnímání rozvíjí 2x týdně a její výsledky v oblasti zrakového vnímání vykazovaly výraznější nápadnosti u většího počtu testovaných dětí. V rozporu s tímto předpokladem MŠ4, zástupce vesnických mateřských škol, dosáhla kvalitních výsledků, i když rozvíjí zrakové vnímání jen 2x týdně.

Předpoklad, že úspěšné (bez výraznějších nápadností) zvládnutí grafomotorických listů zadaných v rámci orientačního mapování školní zralosti souvisí s každodenním procvičováním grafomotoriky v předškolním věku se potvrdil u MŠ2, MŠ3, MŠ6. Přestože MŠ1 uvádí každodenní procvičování grafomotoriky, má poměrně velký počet dětí (11 z celkového počtu 27 dětí) s výrazným oslabením dané oblasti. Toto zjištění je v rozporu s předpokladem, který také nepotvrzují MŠ4 a MŠ5 tím, že procvičování grafomotoriky se věnují 2x týdně, a přesto byly testované děti v této oblasti úspěšné (bez výraznějších nápadností).

Předpokladu, že každodenní zařazování logopedických cvičení v předškolní třídě se v orientačním mapování školní zralosti prokáže věku odpovídajícími kvalitními (bez výraznějších nápadností) výsledky řečových schopností vyhovuje pět ze šesti testovaných mateřských škol – MŠ1, MŠ2, MŠ4, MŠ5, MŠ6. Pouze MŠ3 uvedla, že zařazuje logopedická cvičení do činností 2x týdně a tomu odpovídají zjištěné výsledky. Z celkového počtu 23 dětí prokázalo 10 dětí z MŠ3 výraznější oslabení řečových schopností.

V poslední sledované oblasti úchopu tužky jsme zjistili, že MŠ1 prokázala nejlepší výsledky ze všech vybraných mateřských škol. Korektní úchop tužky byl zjištěn u 19 dětí z celkového počtu 27. Naopak v MŠ4 6 testovaných dětí prokázalo nekorektní úchop psacího náčiní z celkového počtu 7.

5 DOPORUČENÍ PRO PEDAGOGICKOU PRAXI

Předškolní věk je velmi důležité období ve vývoji jedince. Společně s rodinou by mělo být předškolní zařízení dalším podnětným prostředím, ve kterém dochází k maximálnímu rozvoji dítěte ve všech oblastech. Na základě výsledků našeho výzkumného šetření doporučujeme všem učitelkám předškolních tříd, aby se zaměřily komplexně na rozvoj všech oblastí vývoje dítěte. Je velice důležité zařazovat činnosti pro rozvoj všech oblastí do průběhu každého dne a žádnou oblast neopomíjet. V oblasti zrakového vnímání doporučujeme zaměřit se na nácvik vnímání barev, figury a pozadí, zrakové diferenciaci, zrakové analýzy a syntézy, zrakové paměti a na nácvik pohybu očí po řádku. V oblasti motoriky, grafomotoriky a kresby rozvíjet hrubou a jemnou motoriku, hmatové vnímání, spontánní kresbu, správné návyky při kreslení, vizuomotoriku a sledovat u dětí laterální. V oblasti sluchového vnímání a paměti doporučujeme věnovat pozornost rozvíjení naslouchání, sluchové diferenciaci, sluchové analýzy a syntézy, sluchové paměti a vnímání rytmu. Pro rozvoj řečových schopností doporučujeme zaměřit se na jednotlivé roviny a rozvíjet je. Dále by učitelky neměly opomenout rozvoj vnímání času a prostoru nejen v řízené činnosti, ale v průběhu celého dne. V oblasti základních matematických představ doporučujeme zařadit do výuky činnosti na porovnávání, třídění, tvoření skupin, řazení, určování množství a nácvik pojmenovávání tvarů. V neposlední řadě doporučujeme zaměřit se na rozvoj sociálních kompetencí.

V kapitole 4.5 jsme shrnuli výsledky analytického šetření. V následujících odstavcích se zaměříme na doporučení pro sledované mateřské školy, jejichž předškolní děti v některých oblastech prokázaly výraznější obtíže při orientačním mapování školní zralosti a pedagogická příprava v těchto školách věnovaná dané oblasti nebyla dle odpovědí v dotazníkovém šetření dostatečně intenzivní.

Pro MŠ1 doporučujeme intenzivnější (každodenní) zařazování činností pro rozvoj zrakového vnímání. V oblasti řeči byly výrazně oslabené děti z MŠ3, kterým doporučujeme rozvoj komunikačních schopností zařazovat do každodenních činností. Z dotazníkového šetření vyplývá, že MŠ4 věnuje málo pozornosti nácviku korektního držení psacího náčiní. Tomu také odpovídají výsledky orientačního mapování školní zralosti v oblasti úchopu tužky. Doporučujeme tedy, aby se MŠ4 snažila více motivovat děti ke korektnímu úchopu,

využívala k tomu názornou ukázkou a spolupráci s rodinou. U ostatních mateřských škol nebyly shledány výrazné nedostatky při testování ani v pedagogické přípravě.

V dalších podkapitolách jsou navrženy činnosti rozvíjející vybrané oblasti vývoje dítěte, které jsme zkoumali v analytické části práce. Tyto činnosti mohou být inspirující pro všechny učitelky mateřských škol i pro rodiče předškolních dětí.

5.1 NÁVRH ČINNOSTÍ PRO ROZVOJ ZRAKOVÉHO VNÍMÁNÍ

Zrakové vnímání u předškolního dítěte je stěžejní pro zvládnutí čtení a psaní. K tomu děti potřebují mít vyvrážděnou schopnost zrakové analýzy a syntézy, zrakové paměti, záměrného vedení očních pohybů, vizuomotorické koordinace, rozlišování figury a pozadí i optickou diferenciaci.

Pro rozvoj zrakového vnímání doporučujeme tyto činnosti:

- Prohlížení knížek, vyhledávání a popis objektů či jednotlivého prvku, pojmenování a přiřazování barev.
- Hledání shodných či rozdílných předmětů dle různých kritérií (manipulace či práce s pracovními listy), spojování a přiřazování správného tvaru či objektu, popis, co na obrázku chybí.
- Dokreslování neúplných obrázků (i dle dělicí osy), obkreslování, překreslování jednoduchých obrazců.
- Stříhání, zapínání knoflíků a zipu.
- Skládanky, puzzle, pexeso, stavění z kostek a jiných stavebnic, Kimova hra (zapamatování si předmětů v určitém čase).
- Rozhovory na téma, co a kde dítě vidělo.
- Pojmenování předmětů zleva doprava, „čtení“ po řádcích.

5.2 NÁVRH ČINNOSTÍ PRO ROZVOJ JEMNÉ MOTORIKY, GRAFOMOTORIKY A ÚCHOPU TUŽKY

K tomu, aby dítě bylo schopno psaného projevu, musí mít dostatečně rozvíjenou jemnou motoriku a grafomotoriku. Grafomotorická neobratnost a nekorektní úchop psacího náčiní způsobují pomalé tempo psaní a potíže při psaní jednotlivých tvarů písmen či číslic.

Pro rozvoj jemné motoriky, grafomotoriky a úchopu tužky doporučujeme tyto činnosti:

- Grafomotorické pracovní listy – Šimonovy pracovní listy, Cvičení pro rozvoj jemné motoriky, Grafomotorika pro děti předškolního věku apod.
- Kresba (reálná, fantazijní), malování prstovými barvami, malování do písku, vedení čáry.
- Uvolňovací cvičení (pohyby vycházející z ramenního, loketního kloubu a zápěstí), prstové hry – „přivítání prstů“, postupné dotyky palce s ostatními prsty, otevírání dlaně po jednom prstu.
- Navlékání korálků, motání klubíček z vlny, poznávání předmětů po hmatu, stříhání, modelování.
- Domino, pexeso, loto.
- Sebeobsluha (zapínání knoflíků, zipu), osobní hygiena (čištění zubů, česání), stolování.

5.3 NÁVRH ČINNOSTÍ PRO ROZVOJ ŘEČI

Řeč ovlivňuje kvalitu poznávání, učení a rozvíjí myšlení dítěte. Slouží k utváření mezilidských vztahů a ke vzájemné komunikaci. Vývoj řeči úzce souvisí s vývojem hrubé a jemné motoriky, sluchovým a zrakovým vnímáním, proto bychom se měli také zaměřovat na rozvoj těchto oblastí.

Pro rozvoj řeči doporučujeme tyto činnosti:

- Rozhovory na určité téma, diskuze, vyprávění vlastních zážitků, nápadů, vyjadřování emocí, komentování situací.
- Vysvětlování pojmů, přirovnávání (tichý jako...), přiřazování (polštář – peřina), tvorba vět.
- Čtení pohádek, rekapitulování děje, popis postav.
- Slovní hry, vyřizování vzkazů.
- Artikulační, sluchové a rytmické hry, hádanky.
- Recitace, dramatizace, vokální činnosti, napodobování zvuků, zpěv, rozbor textu básničky či písničky.
- Práce s knihami, časopisy, popis ilustrací, děje.
- Práce se synonymy, homonymy, antonymy, slovy nadřazenými a podřazenými.
- Procvičování motoriky mluvidel a dechová cvičení – přivonění si ke květině, nafukování balónku, foukání do vody apod.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjištění souvislostí mezi pedagogickými postupy podpory školní zralosti a připravenosti ve vybraných mateřských školách a výsledky orientačního mapování školní zralosti.

V úvodních kapitolách jsme vymezili pojmy školní zralost a školní připravenost, úrovně školní zralosti v oblastech motoriky, grafomotoriky, kresby a úchopu tužky, řečových schopností, zrakového vnímání a paměti, sluchového vnímání a paměti, vnímání prostoru a času, základních matematických představ a sociálních kompetencí. V další kapitole jsme seznámili čtenáře se školskými poradenskými zařízeními, především s pedagogicko-psychologickou poradnou a nabízenými poradenskými službami. Poslední kapitola teoretické části byla zaměřena na obsah orientačního mapování školní zralosti a průběh tohoto testování, které zajišťuje pracovník pedagogicko-psychologické poradny v prostředí mateřských škol.

Pro naplnění cíle bakalářské práce jsme nejprve provedli sběr a analýzu dat z orientačního mapování školní zralosti, které bylo zajištěno pedagogicko-psychologickou poradnou ve vybraných mateřských školách v roce 2018. Následně jsme vyhodnotili dotazníkové šetření, které bylo určeno učitelkám testovaných dětí a porovnali jej s výsledky orientačního mapování školní zralosti. Z šetření vyplývá, že pedagogická příprava ve vybraných mateřských školách probíhá u většiny na dobré úrovni. Výsledky vyplývající z analýzy nesplnily jednoznačně naše předpoklady. Ne vždy učitelkou uváděná každodenní příprava dětí v dané oblasti přinesla odpovídající výsledky v orientačním mapování školní zralosti. Některým mateřským školám bylo třeba doporučit zvážení úpravy pedagogické přípravy a kladení většího důrazu na četnost zařazování činností pro rozvoj jednotlivých oblastí, ve kterých testované děti projevily značné nedostatky. Mateřským školám, které neprokázaly dostatečnou úroveň připravenosti, jsme navrhli individuální doporučení pro další pedagogické postupy a širší nabídku činností pro rozvoj daných oblastí.

Přínosem práce je cílené doporučení pro pedagogy z vybraných mateřských škol k odstranění nedostatků v jejich pedagogické přípravě, které se projevily ve výsledcích testovaných dětí v orientačním mapování školní zralosti. Dalším přínosem je zpracování návrhu činností, které napomáhají rozvíjet určité oblasti dítěte v předškolním věku.

Práce může také posloužit rodičům, kteří chtějí získat více informací o vývojových oblastech dítěte a o tom, jak se sami mohou aktivně podílet na rozvíjení svých dětí hravou a zajímavou formou.

RESUMÉ

Bakalářská práce se zabývá analýzou předškolní přípravy ve vybraných mateřských školách na základě orientačního mapování školní zralosti pracovníkem pedagogicko-psychologické poradny. Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a analytickou. Teoretická část se věnuje definici pojmů školní zralost a školní připravenost, úrovním školní zralosti ve vybraných oblastech, školským poradenským zařízením a orientačnímu mapování školní zralosti. Analytická část práce obsahuje vyhodnocení dat z orientačního mapování školní zralosti a dotazníkového šetření, výsledky šetření a doporučení pro pedagogickou praxi.

This bachelor thesis is focused on analysis of pre-school preparation in selected kindergartens based on an indicative mapping of school maturity by a worker of pedagogical-psychological counselling centre. The thesis is divided into two parts – theoretical and analytical one. The theoretical part deals with the definitions of school maturity and school readiness, standards of school maturity in selected area, school counselling service and the indicative mapping of school maturity. The analytical part contains evaluation of data from the indicatice mapping of school maturity and questionnaire survey, results of survey and recommendations for pedagogical practice.

SEZNAM LITERATURY

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, 2004. *Předčíselné představy*. Brno: Pedagogicko-psychologická poradna Brno.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, Eva DANDOVÁ, Jana KRATOCHVÍLOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Zora SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ, 2017. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe. Školní zralost. ISBN 978-80-7496-319-3.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ, 2015. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARDA. Brno: Edika. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0658-1.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ, 2010. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Computer Press. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-251-2569-4.

DANDOVÁ, Eva, Jana KROPÁČKOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Daniela PRAVCOVÁ a Irena PŘÍKAZSKÁ, 2018. *Školní zralost a odklady školní docházky*. Praha: Raabe. Školní zralost. ISBN 978-80-7496-373-5.

OTEVŘELOVÁ, Hana, 2016. *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1092-4.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ, 2014. *Je naše dítě zralé na vstup do školy?*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4750-7.

KNOTOVÁ, Dana, 2014. *Školní poradenství*. Praha: Grada. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4502-2.

KUCHARSKÁ Anna a Jaroslav Šturma, 1993. *Test hvězd a vln a jeho využití v diagnostice, školní zralosti*. Praha: Pedagogicko-psychologická poradna hl. m. Prahy.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2017. *Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití*. Praha: Raabe. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-333-9.

ZELINKOVÁ, Olga, 2013. *Co je dyslexie, její rizika a diagnostika*. Rožtoky u Prahy: Lexik. ISBN 978-80-87790-00-7.

ZELINKOVÁ, Olga, Olga HORÁKOVÁ a Blanka JISKROVÁ, 2013. *Co je dyspraxie, její rizika a prevence*. Rožtoky u Prahy: Lexik. ISBN 978-80-87790-04-5.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň [online]. 2019 [cit. 2019-02-13]. Dostupné z:
<https://www.pepor-plzen.cz/pobocky/rokycany>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. 24. 9. 2004 [cit. 2019-02-16]. Dostupné z:
<http://www.msmt.cz/file/49708/download/>

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Vyhodnocení oblasti zrakového vnímání v jednotlivých MŠ	29
Graf 2 - Vyhodnocení oblasti grafomotoriky v jednotlivých MŠ	31
Graf 3 - Vyhodnocení oblasti řečových schopností v jednotlivých MŠ	33
Graf 4 - Vyhodnocení oblasti úchopu tužky v jednotlivých MŠ.....	35

SEZNAM TABULEK

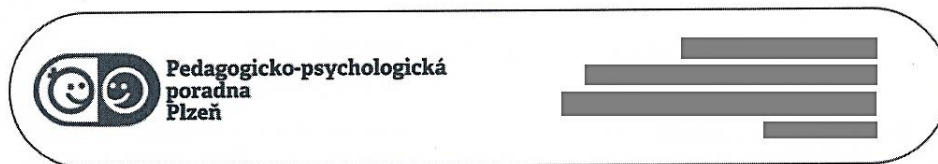
Tabulka 1 - Seznam vybraných mateřských škol a počet testovaných dětí	25
Tabulka 2 - Oblast zrakového vnímání	27
Tabulka 3 - Oblast grafomotoriky.....	29
Tabulka 4 - Oblast řečových schopností	31
Tabulka 5 - Oblast úchopu tužky	34

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 - Zpráva ze screeningového vyšetření školní zralosti	I
Příloha 2 - Informovaný souhlas s poskytnutím poradenské služby	II
Příloha 3 - Test hvězd a vln	III
Příloha 4 - Pracovní list – Předmatematické představy.....	IV
Příloha 5 - Pracovní list – Znakové rozlišování	V
Příloha 6 - Pracovní list – Znalost barev a geometrických tvarů	VI
Příloha 7 - Pracovní list – Pokračování v řadě obrázků.....	VII
Příloha 8 - Dotazník pro učitele/učitelky předškolních tříd.....	VIII
Příloha 9 - Vyplněný dotazník pro učitele/učitelky předškolních tříd	X

PŘÍLOHY

Příloha 1 - Zpráva ze screeningového vyšetření školní zralosti

Důvěrné!

Zpráva ze screeningového vyšetření školní zralosti			Určeno:
Konaného dne:			Zákonným zástupcům
Jméno dítěte:			
Datum nar.:		MŠ : ☐	

Screeningové vyšetření jmenovaného dítěte se uskutečnilo v prostorách MŠ na žádost zákonného zástupce.

Z vyšetření:

Zrakové vnímání: bez nápadností mírné oslabení výraznější oslabení

Sluchové vnímání: bez nápadností mírné oslabení výraznější oslabení

Grafomotorika: bez nápadností mírné oslabení výraznější oslabení

Řečová obtíž: ne mírná výraznější

Sociální kontakt: přiměřený po adaptaci přiměřený zvláštnosti trvají

Pozornost a pracovní zralost: přiměřená zvládá s výhradami nezvládá

Úchop tužky: vhodný nevhodný

Závěr:

Výkony při screeningu školní zralosti :
 bez nápadností
 mírné nápadnosti
 výraznější nápadnosti

Doporučení :

aktuálně bez obtíží
 rozvoj oslabených oblastí
 podrobnější vyšetření v PPP

Poznámka : .....

Vyšetřila :

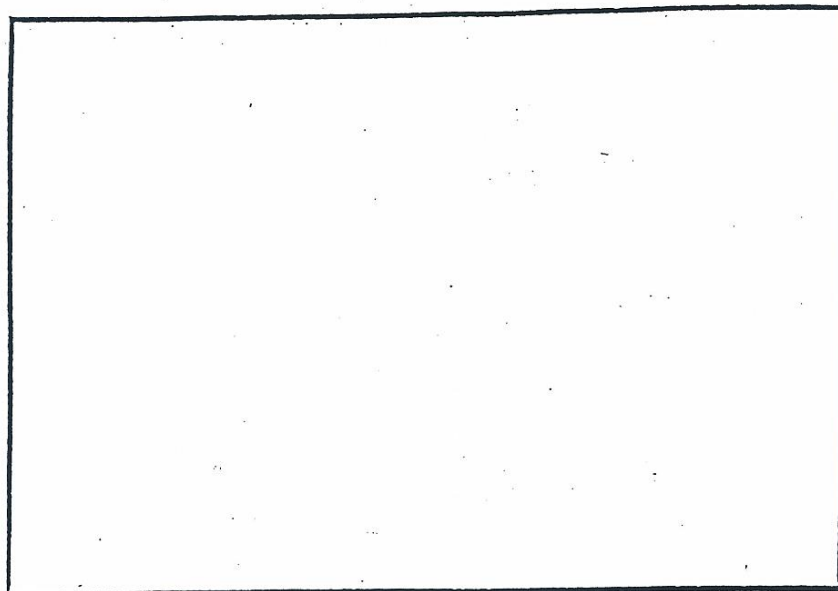
psycholog PPP

.....
 podpis, razítko

Obsah odborného posudku podléhá právní ochraně podle zákona 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů.

Zdroj: Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň

Příloha 3 - Test hvězd a vln

Nakresli tužkou hvězdné nebe nad vlnami oceánu!

Jméno:.....

Datum narození:.....

Datum vyšetření:...

Chlapec/děvče

Věk:.....

Zdroj: Kucharská a Šturma, 1993, s. 6

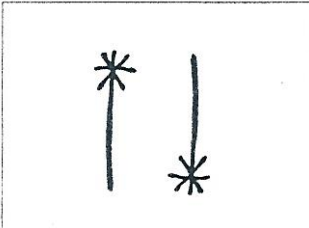
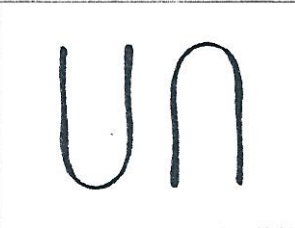
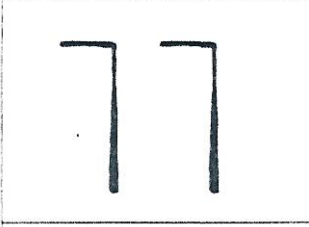

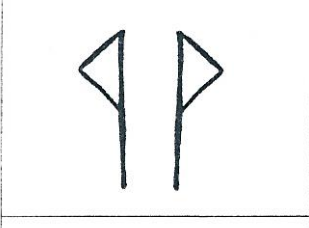
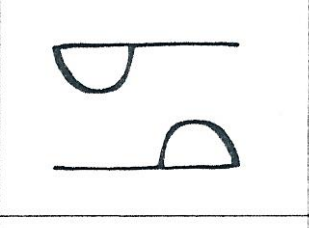
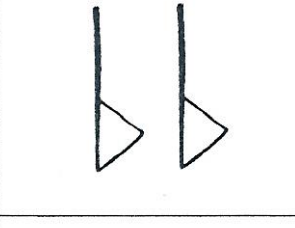
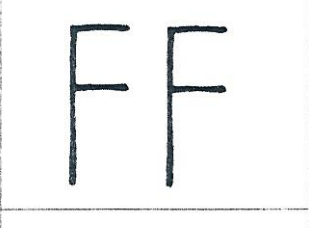
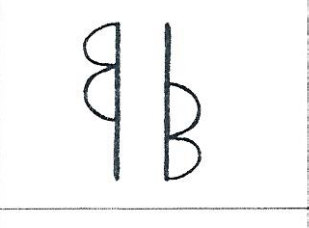
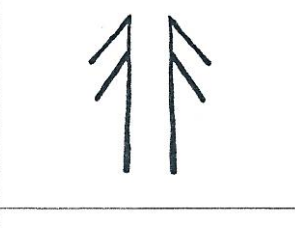
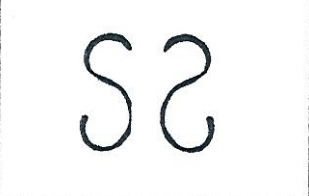

Příloha 4 - Pracovní list - Předmatematické představy

Nakresli stejný počet teček, kolik je předmětů.

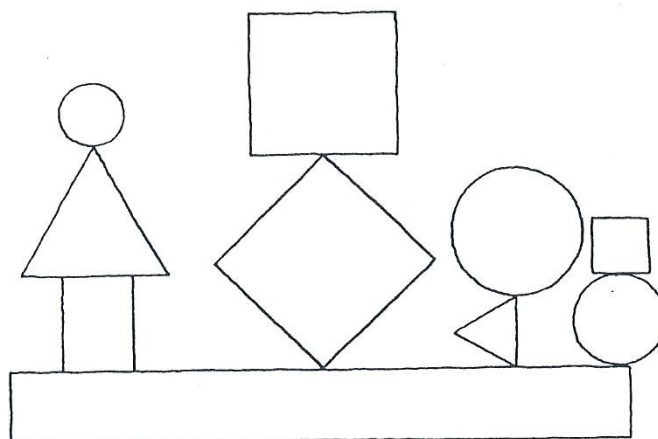
Příloha 5 - Pracovní list - Zrakové rozlišování

Škrtni ta okénka, kde nejsou stejné obrázky.

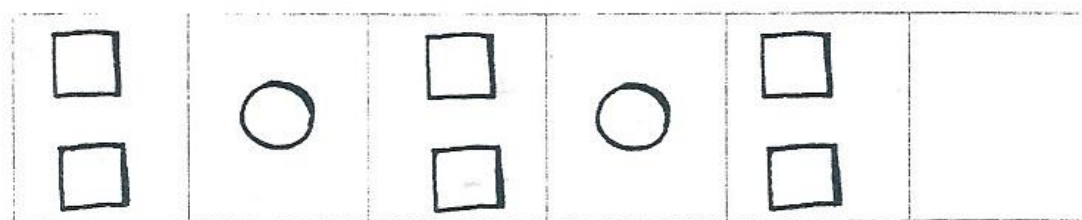
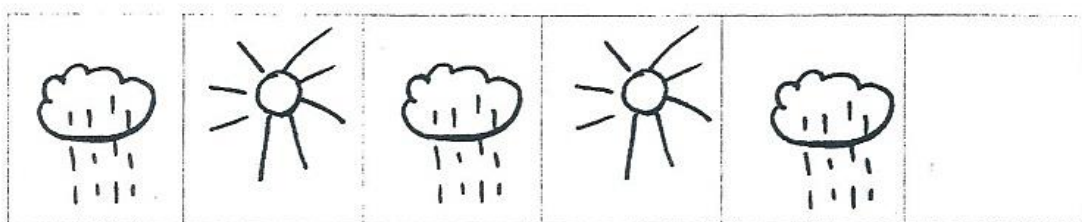
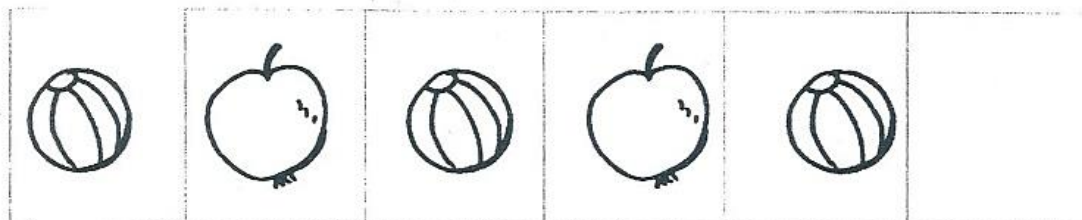
Zdroj: Zelinková, 2013, s. 15

Příloha 6 - Pracovní list - Znalost barev a geometrických tvarů

Zdroj: Bednářová, 2004, s. 11

Příloha 7 - Pracovní list - Pokračování v řadě obrázků

Zdroj: Zelinková, Horáková a Jiskrová, 2013, s. 11

Příloha 8 - Dotazník pro učitele/učitelky předškolních tříd

Dotazník pro učitele/učitelky předškolních tříd

Vážení respondenti,

Dovolte, abych se Vám představila. Jmenuji se Zuzana Holubjaková a jsem studentkou 3. ročníku Západočeské univerzity v Plzni, oboru Učitelství pro mateřské školy.

Tento dotazník je určený pro učitelky předškolních tříd ve vybraných mateřských školách a je součástí mé bakalářské práce s názvem „Analýza předškolní přípravy ve vybraných mateřských školách na základě orientačního mapování školní zralosti pracovníkem pedagogicko-psychologické poradny“. Výsledek dotazníku poslouží k potvrzení či vyvrácení mých hypotéz o přípravě dětí předškolního věku z Vaší mateřské školy před vstupem do základních škol.

1. Jak často procvičujete grafomotoriku předškolních dětí?
  - Každý den
  - 2x týdně
  - Méně než 2x týdně

2. Jaký způsob volíte pro nácvik grafomotoriky?
  - Grafomotorické pracovní listy (Šimonovy pracovní listy, Cvičení pro rozvoj jemné motoriky, Grafomotorika pro děti předškolního věku apod.)
  - Kresba
  - Uvolňovací cvičení
  - Jiné .....

3. Jak často zařazujete do činností s dětmi logopedická cvičení?
  - Každý den
  - 2x týdně
  - Méně než 2x týdně

4. Jaké formy nácviku řeči volíte?
  - artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky, vokální činnosti
  - společné diskuse, rozhovory
  - komentování zážitků a aktivit
  - samostatný slovní projev na určité téma;
  - přednes, recitace, dramatizace, zpěv
  - prohlížení a „čtení“ knížek
  - Jiné .....

5. Na jaké úrovni spolupracuje Vaše MŠ s logopedickým pracovníkem?
- Pouze doporučujeme rodičům navštívit logopeda
  - V MŠ pracuje logopedický asistent
  - MŠ pravidelně navštěvuje logoped
6. Jak často rozvíjíte u předškolních dětí zrakové vnímání?
- Každý den
  - 2x týdně
  - Méně než 2x týdně
7. Jaké kategorie pro rozvíjení zrakového vnímání zařazujete nejčastěji do výuky? (vyberte 3 možnosti)
- vnímání barev a tvarů (např. přiřazování předmětů, pojmenovávání barev)
  - zrakové rozlišování (např. vyhledávání shodných a odlišných obrázků či předmětů, určování rozdílů)
  - zraková analýza a syntéza (např. skládání a rozkládání obrázků či předmětů, doplnění chybějící části)
  - figura a pozadí (např. rozpoznávání a pojmenování předmětů na obrázku, určování vzdálených předmětů)
  - oční pohyby (např. vyplňování pracovních listů, dodržování posloupnosti řádků a směr zleva doprava)
  - zraková paměť (např. pexeso, rozeznávání chybějícího předmětu)
8. Jaký osvědčený specifický postup (pojmenování, vysvětlení) používáte pro nácvik korektního držení psacího náčiní?
9. Jak postupujete, pokud dítě opakovaně drží psací náčiní nekorektně?

Děkuji za vyplnění dotazníku

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 9 - Vyplněný dotazník pro učitele/učitelky předškolních tříd

Dotazník pro učitele/učitelky předškolních tříd

Vážení respondenti,

Dovolte, abych se Vám představila. Jmenuji se Zuzana Holubjaková a jsem studentkou 3. ročníku Západočeské univerzity v Plzni, oboru Učitelství pro mateřské školy.

Tento dotazník je určený pro učitelky předškolních tříd ve vybraných mateřských školách a je součástí mé bakalářské práce s názvem „Analýza předškolní přípravy ve vybraných mateřských školách na základě orientačního mapování školní zralosti pracovníkem pedagogicko-psychologické poradny“. Výsledek dotazníku poslouží k potvrzení či vyvrácení mých hypotéz o přípravě dětí předškolního věku z Vaší mateřské školy před vstupem do základních škol.

1. Jak často procvičujete grafomotoriku předškolních dětí?
  - Každý den
  - 2x týdně
  - Méně než 2x týdně

2. Jaký způsob volíte pro nácvik grafomotoriky?
  - Grafomotorické pracovní listy (Šimonovy pracovní listy, Cvičení pro rozvoj jemné motoriky, Grafomotorika pro děti předškolního věku apod.)
  - Kresba
  - Uvolňovací cvičení
  - Jiné *prstové hry a cvičení s rýtkou, mozaiky, korálky.....*

3. Jak často zařazujete do činností s dětmi logopedická cvičení?
  - Každý den
  - 2x týdně
  - Méně než 2x týdně

4. Jaké formy nácviku řeči volíte?
  - artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky, vokální činnosti
  - společné diskuse, rozhovory
  - komentování zážitků a aktivit
  - samostatný slovní projev na určité téma;
  - přednes, recitace, dramatizace, zpěv
  - prohlížení a „čtení“ knížek
  - Jiné .....

5. Na jaké úrovni spolupracuje Vaše MŠ s logopedickým pracovníkem?
- Pouze doporučíme rodičům navštívit logopeda
  - V MŠ pracuje logopedický asistent
  - MŠ pravidelně navštěvuje logoped
6. Jak často rozvíjíte u předškolních dětí zrakové vnímání?
- Každý den
  - 2x týdně
  - Méně než 2x týdně
7. Jaké kategorie pro rozvíjení zrakového vnímání zařazujete nejčastěji do výuky? (vyberte 3 možnosti)
- vnímání barev a tvarů (např. přiřazování předmětů, pojmenovávání barev)
  - zrakové rozlišování (např. vyhledávání shodných a odlišných obrázků či předmětů, určování rozdílů)
  - zraková analýza a syntéza (např. skládání a rozkládání obrázků či předmětů, doplnění chybějící části)
  - figura a pozadí (např. rozpoznávání a pojmenování předmětů na obrázku, určování vzdálených předmětů)
  - oční pohyby (např. vyplňování pracovních listů, dodržování posloupnosti řádků a směr zleva doprava)
  - zraková paměť (např. pexeso, rozeznávání chybějícího předmětu)
8. Jaký osvědčený specifický postup (pojmenování, vysvětlení) používáte pro nácvik korektního držení psacího náčiní?
- šetrný postup - ukázka, oprava, důslednost*
9. Jak postupujete, pokud dítě opakovaně drží psací náčiní nekorektně?
- oprava, motivace, ukázka*

Děkuji za vyplnění dotazníku

Kolubjaková

Zdroj: vlastní zpracování, vyplněno učitelkou z MŠ2